Výcvik učitelů v service-learningu

příručka pro školitele

Alžbeta Brozmanová Gregorová
Tatiana Matulayová
Lenka Tkadlčíková
Vojtěch Vodseďálek
Alina Simona Rusu
Carmen Costea-Bărluțiu
Attila Pausits
Florian Reisky
Bojana Ćulum
Lara Jelenc
Thomas Sporer
Isabel Husterer
Mária Murray Svidroňová
Martina Kubealaková
Zuzana Bariaková
Jana Šolcová
Lívia Nemcová
Zuzana Heinzová
Lenka Rovňanová

BELIANUM

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

VÝCVIK UČITELŮ V SERVICE-LEARNINGU
PŘÍRUČKA PRO ŠKOLITELE

Alžbeta Brozmanová Gregorová, Tatiana Matulayová, Lenka Tkadlčíková, Vojtech Vodsedalek, Alina Simona Rusu, Carmen Costea-Bărluțiu, Attila Pausits, Florian Reisky, Bojana Ćulum Ilić, Lara Jelenc, Thomas Sporer, Isabel Husterer, Mária Murray Svidroňová, Martina Kubealaková, Zuzana Bariaková, Jana Šolcová, Lívia Nemcová, Zuzana Heinzová, Lenka Rovňanová

BELIANUM

2020

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International Licence (CC BY-NC-SA 4.0)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Editorka:
Alžbeta Brozmanová Gregorová, Matej Bel University, Slovakia

Autoři:
Alžbeta Brozmanová Gregorová, Matej Bel University, Slovakia
Tatiana Matulayová, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Lenka Tkadlčíková, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Vojtech Vodsedalek, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Alina Simona Rusu, Babeș-Bolyai University, Romania
Carmen Costea-Bărluțiu, Babeș-Bolyai University, Romania
Attila Pausits, Danube University Krems, Austria
Florian Reisky, Danube University Krems, Austria
Bojana Ćulum Ilić, University of Rijeka, Croatia
Lara Jelenc, University of Rijeka, Croatia
Thomas Sporer, Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany
Isabel Husterer, Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany
Mária Murray Svidroňová, Matej Bel University, Slovakia
Martina Kubealaková, Matej Bel University, Slovakia
Zuzana Bariaková, Matej Bel University, Slovakia
Jana Šolcová, Matej Bel University, Slovakia
Lívia Nemcová, Matej Bel University, Slovakia
Zuzana Heinzová, Matej Bel University, Slovakia
Lenka Rovňanová, Matej Bel University, Slovakia

Service-learning ve vysokoškolském vzdělávání. Osnovy pro výcvik učitelů v service-learningu a příručka pro školitele. 1. vydání – Banská Bystrica: Belianum – Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2020. – ISBN 978-80-557-1682-4

Recenzenti:
Luz Avruj, CLAYSS, Argentina
Mihai Bogdan Iovu, Babeș-Bolyai University, Romania
Zlatica Dorková, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Candelaria ferrara, CLAYSS, Argentina
Filiz Keser, Danube University Krems, Austria
Nives Mikelic Preradovic, University of Zagreb, Croatia
Michaela Skyba, University of Presov in Presov, Slovakia

Příručka byla vytvořena jako součást projektu „Service-learning ve vysokoškolském vzdělávání – podpora třetího poslání univerzit a občanské angažovanosti studentů“. Zkratka pochází z anglického originálu: SLIHE. Projekt je realizován několika partnerskými organizacemi, mezi které patří: Univerzita Mateja Bela (Slovensko), Universitatea Babes Bolyai (Rumunsko), Univerzita Palackého v Olomouci (Česká republika), Sveuciliste u Rijeci, Filozofsky Fakultet u Rijeci (Chorvatsko), Universitaet Fuer Weiterbildung Krems (Rakousko), Katholische Universitat Eichstatt - Ingolstadt (Německo). Dalšími partnery jsou Centrum pro rozvoj vzdělávacích služeb v Latinské Americe (Argentina), mezinárodní sdružení „Otevřená interaktivní škola“, nezisková organizace (Bosna a Hercegovina) a projekt je financován Evropskou unií v rámci programu Erasmus +, pod číslem smlouvy: 2017-1-SK01-KA203-035352
Podpora vypracování této publikace ze strany Evropské komise nepředstavuje schválení obsahu, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být odpovědná za jakékoli použití informací obsažených v této publikaci.

OBSAH

Úvod

1. Krátké pokyny pro školitele

2. Základní informace o školení

3. Osnovy

4. Průběh školení pro výcvik

5. Sylaby

6. Přílohy – Service - learning ve vysokoškolském vzdělávání v partnerských zemích

ÚVOD

Na celém světě se stále více uznává úloha, kterou mohou vysoké školy hrát v ekonomickém růstu a sociálním rozvoji v moderní „vzdělané společnosti“ (Evropská komise 2017). V posledních desetiletích došlo u vysokých škol k posunu od zaměření na dvě hlavní mise: výuku a výzkum k vytvoření pozice klíčových aktérů hospodářského a kulturního růstu, a transformovali se tak na angažované instituce v rámci průmyslu a společnosti jako celku (Etzkowitz, 2000; Vorley & Nelles, 2008). V současné době univerzity přehodnocují svou roli ve společnosti a své vztahy s různými složkami, zainteresovanými stranami a komunitami. Tento vztah mezi vysokoškolským vzděláváním a společností je obecně považován za třetí poslání univerzit. Termín „třetí mise“ přitahoval v posledním desetiletí pozornost mnoha autorů, viz například: Görason, Maharajh & Schmoch, 2009; Jongbloed, Enders & Salerno 2008; Vorley a Nelles, 2008; Tuunainen, 2005. Většina autorů souhlasí s tím, že výše uvedené definice odkazují na „třetí poslání“ jako na reziduální termín, který zahrnuje všechny činnosti univerzity, na které se nevztahují první dvě poslání: výuka a výzkum. Koncept třetí mise obecně zahrnuje mnoho vzrůstajících požadavků na univerzitu, aby se více angažovala při stimulaci a vedení využívání znalostí pro sociální, kulturní a ekonomický rozvoj. Jak poznamenávají Görason, Maharajh & Schmoch (2009), interpretace toho, jaký typ funkcí by měl být zahrnut do definice třetího poslání, se v různých zemích a kontextech značně liší (od německého zaměření na přenos technologií z univerzit do podniků až po latinskoamerický širší koncept využití univerzity pro naplnění potřeb komunit).

Strategií vyvinutou celosvětově ve vztahu ke třetímu poslání již po několik desetiletí, je service-learning. Service-learning (SL) je široce uznáván jako inovativní pedagogika, která pomáhá vysokoškolským institucím při plnění jejich složitého poslání připravovat nové generace sociálně odpovědných a aktivních občanů. Některé vysoké školy v rámci evropského vysokoškolského systému používají strategii SL již několik let, ale ve většině zemí střední a východní Evropy teprve začíná být objevována nebo zůstává doposud neznámá. Jak uvádí CLAYSS (2013), SL se zaměřuje na odstranění bariéry mezi sociální angažovaností a akademickým životem. Zároveň pomáhá budovat mosty mezi „seriózními vědci“ a společensky angažovanými univerzitami, čímž vytváří synergii mezi třemi misemi vysokých škol.

V rámci projektu Erasmus +, tzv. SLIHE, mají partnerské organizace projektu za cíl posílit kapacity vysokých škol při plnění jejich třetího poslání a zlepšit občanskou angažovanost studentů prostřednictvím implementace inovativní strategie SL v regionech střední a východní Evropy. Proto byla vydána řada publikací pro učitele a další zainteresované strany, které jsou otevřené převzít odpovědnost za zřízení a vedení SL kurzů ve svých institucích ve prospěch všech zúčastněných stran.

Účelem této příručky pro školitele je poskytnout podporu školitelům, kteří budou poskytovat SL školení na jakémkoli typu vysoké školy. Tato příručka pro školitele představuje strukturu školení (průběh školení), poskytuje řadu tipů, přináší užitečné nástroje a metody, jak efektivně vést trénink, s vědomím, že školení by mělo garantovat bezpečí pro aktivní účast každého účastníka a pro možnost vyjádřit svůj vlastní názor. Návrhy vycházejí ze zkušeností a práce partnerů SLIHE a výsledku pilotního procesu ve 4 zemích EU.

Školitelé by měli volně přizpůsobit strukturu a metodiku školení svým zkušenostem, a zejména možnostem a schopnostem účastníků (tj. počtu přítomných zájemců a jejich předchozím zkušenostem atd.), ale i specifikům konkrétní vysoké školy (zejména pokud je školení poskytováno pro osoby zaměstnané stejnou vysokou školou). Možnosti jsou opravdu široké, od zkrácení školení, rozdělení do více segmentů nebo modulů, zaměření se na konkrétní témata, části a výstupy nebo využití různých metodik. Školitel by měl být obeznámen s příslušnými tématy, s SL v prostředí vysokoškolského

vzdělávání, tj. musí mít odpovídající znalosti a zkušenosti s plánováním, organizováním a realizací vzdělávacích programů (formálních i neformálních) a s používáním různých metod. Příručka nespecifikuje počet školitelů potřebných pro daný program. Kurzy obecně poskytuje jedna nebo dvě osoby, v závislosti na jejich zkušenostech a postavení v instituci.

1. KRÁTKÉ POKYNY PRO ŠKOLITELE

Doporučujeme začít přípravou školení 3 měsíce před samotným výcvikem. Je na osobě, která je odpovědná za školení, aby vyvinula standardní postupy přípravy k zajištění vysoké kvality školení. Každý detail je velmi důležitý.
Hlavní kroky v procesu přípravy jsou následující:
• příprava školitele,
• příprava školicího prostoru,
• příprava školicích materiálů,
• pozvání účastníků na školení.
Nejúspěšnější školení jsou ta, která jsou pečlivě naplánována a připravena do všech detailů.

Příprava školitele
Kdo bude lektorem nebo školitelem? V ideálním případě vytvořte lektorský pár. Seznamte se s metodickou příručkou. Rozdělte obsah školení na kousky a poté rozhodněte, kdo bude zodpovědný za jednotlivé části školení. Školitel by měl být obeznámen s prostorem, kde bude výcvik probíhat. Odpovědná osoba by měla dorazit v den školení s předstihem, aby mohla provést potřebné přípravy a zkontrolovat, zda je vše v pořádku pro daný den.
Každý školitel má jinou kvalifikaci, zkušenosti, odborné znalosti a používá jiné metody školení. Dokonce i ti, kteří jsou úzce obeznámeni s tímto tématem, se musí řádně připravit na plánovaný výcvik.

• Školitel by měl mít znalosti o sektoru vysokoškolského vzdělávání a vysokých školách obecně. Pokud je školení poskytováno zaměstnancům konkrétní instituce, měl by být školitel o dané instituci dobře informován.
• Školitel by měl mít pokročilé znalosti o SL a také zkušenosti s vedením SL kurzů.

Příprava prostoru pro účely výcviku
Školicí místnost a další prostory pro účely výcviku by měly být zkontrolovány, aby byly zajištěny následující podmínky:

• adekvátní uspořádání sedadel,
• dostatečné pohodlí,
• dostatečné osvětlení, čerstvý vzduch,
• dobrá viditelnost v prostoru a směrem k prezentačnímu pultu,
• dostupnost požadovaného vybavení (například videopřehrávač / monitor, diaprojektory, flip charty a další potřebná zařízení),
• přiměřená velikost (měli byste si zarezervovat místnost, do které se vejde maximálně 20 účastníků).

Klíčovou součástí při organizování a poskytování školení je zajistit, aby prostory, ve kterých bude školení probíhat, maximalizovaly zážitek ze školení. Při vytváření školicího prostoru je třeba vzít v úvahu klíčové faktory: mít na místě vhodné vybavení a potřebný materiál (počítač, projektor, internet); zajistit mobilní nábytek, který v případě potřeby umožňuje uspořádání prostoru pro skupinovou práci; zajistit dobrou viditelnost pro všechny, proto je umístění vizuálních výcvikových pomůcek důležité; mít dostatek vhodných materiálů po ruce.
Připravte si místnost den před samotným výcvikem. Zkontrolujte funkčnost technického vybavení a rozložení stolů. Připravte si občerstvení, prezenční listinu a potřebný počet materiálů pro účastníky (např. pera, papíry, poznámkové bloky, jmenovky).

Příprava školicích materiálů
Připravili jsme základní školící program, který lze přizpůsobit rozmanitým potřebám různých vysokých škol. V rámci tohoto programu budete mít k dispozici tisknutelné letáky, sylaby, šablony a seznámíte se s relevantními metodami. Potřebné materiály najdete v části o metodách, která je součástí každého oddílu. Je velmi důležité mít dostatek letáků a / nebo jiných materiálů pro účastníky školení. Nezapomeňte na prezenční listinu a evaluační dotazníky!

Pozvánka na školení
Stanovte datum školení. Nezapomeňte stanovit lhůtu pro podávání žádostí. Určete kontaktní osobu, která poskytne zájemcům o školení další informace.
Rozhodněte se pro konkrétní způsob přihlašování, tj. zda se školení stane nedílnou součástí celoživotního vzdělávání zaměstnanců univerzity, nebo můžete toto školení propagovat jiným způsobem. Ujistěte se, že všichni přihlášení dostanou přihlašovací potvrzení.
Propagace: vytvořte pozvánku a leták / e-banner. Rozhodněte se, jak chcete pozvánku distribuovat. Používejte komunikační kanály univerzity / fakulty (např. posílejte hromadné e-maily, zveřejňujte pozvánky na webových stránkách univerzity a přidejte školení do plánu činnosti univerzity). Optimálně uspořádejte pohovor nebo nějaký mediální kontakt, abyste přilákali uchazeče zviditelněním Service-Learningu společně s nadcházejícím školením.
Zašlete pozvánku na školení a vyhlaste kurz (tj. umožněte elektronické přihlášení) **2 měsíce před jeho implementací.**

Seznamte se podrobně s jednotlivými částmi školení a nachystejte potřebné prezentace, letáky a další materiály.
Zvažte nahrání vybraných **materiálů / prezentací**, které dáte k dispozici přihlášeným účastníkům před samotným výcvikem.

2. ZÁKLADNÍ INFORMACE O VÝCVIKU

Název školení: Service-learning ve vysokoškolském vzdělávání

Cíl školení: seznámit se s tím, co je to SL a jak je možné SL rozvíjet v univerzitním prostředí.

Cílová skupina školení: vysokoškolští (univerzitní) učitelé, otevření novým metodám výuky. Specializace ani délka praxe nejsou rozhodující.

Kompetence, které budou získány během školení. Absolvent školení:
- chápe SL strategii jako jednu ze strategií plnění třetího poslání univerzity;
- je schopen rozpoznat potenciální dopad a přínosy SL strategie ve vzdělávání pro studenty, učitele, univerzity a komunity;
- umí vysvětlit SL jako nástroj učení/ strategii výuky orientovanou na komunitu;
- umí vysvětlit filozofii a principy SL a hluboce chápe koncepty spojené se participací studentů, zapojením komunity / služby solidarity a propojení s učebními osnovami;
- umí rozlišovat mezi dobrovolnictvím, praxí v oboru, případovými studiemi, odbornou praxí a service-learningem;
- dokáže identifikovat možné kroky k realizaci SL projektů, které se vztahují jak k službám komunitě, tak i k procesu výuky, jakož i toho, jak se tyto dva vzájemně prolínají / zlepšují;
- zná různé možnosti / modely pro realizaci SL projektů;
- dokáže vytvořit vlastní plán implementace SL projektů v rámci vlastního předmětu / předmětů a realizovat jej.

Kritéria pro účast na školení: každý vysokoškolský učitel s jakoukoli zkušeností.

Trvání školení: 2 dny + ½ – denní prezentace; 8 výukových hodin po 45 minutách denně

Metody, nástroje použité během školení: během výcviku bude využíván participativní a interaktivní přístup (kombinace teorie a zážitkového učení přizpůsobeného zásadám učení dospělých) každý den tréninku. Použitím tohoto přístupu se zajistí, aby všichni účastníci měli pocit bezpečného pracovního prostředí, měli motivaci, projevili aktivní účast a zažili transparentnost ve všech ohledech. Během výcviku se používají různé techniky a metody, včetně: krátkých a jasných prezentací, různých simulací – hraní rolí, práce na případových studiích a různých skupinových a individuálních technik a metod. Školení neustále vytváří prostředí pro vzájemnou komunikaci mezi školiteli a účastníky a pro výměnu zkušeností a rad.

Minimální a maximální velikost skupiny: minimálně 10, maximálně 20

Systém hodnocení výkonu školení: po školení účastníci vytvoří (jako součást zadání školení) plán, jak implementovat SL ve svém vlastním univerzitním kurzu(ech). Do 4 týdnů od skončení školení musí tento plán předložit během setkání se školitelem a dalšími účastníky.

Vyhodnocení školení: Každý účastník bude mít možnost vyhodnotit školení a jeho části pomocí dotazníku, který bude zahrnovat otevřené a uzavřené otázky. Jedna část dotazníku bude věnována sebehodnocení účastníků ohledně získaných znalostí a dovedností.

Požadavky na personál: školitelé by měli mít zkušenosti se školením nebo dovednosti při práci se skupinami a schopnost facilitace procesu učení. Kromě toho by měli mít rovněž znalosti a vlastní zkušenosti v oblasti SL v rámci vysokoškolského vzdělávání.

2. THE CURRICULUM UNITS

První den			
Název lekce	**Vymezený čas (v minutách)**	**Výstupy učení** **Po skončení této lekce bude účastník schopen……..**	**Obsah lekce**
Lekce 1 Úvod do školení	35	• vysvětlit cíle a strukturu školení • znát / respektovat různé účastníky školení, jejich očekávání a obavy • vysvětlit pravidla dohodnutá během školení	Seznámení se s účastníky a se školením Prezentace očekávání a obav Vytváření společných pravidel během školení
Lekce 2 Třetí poslání univerzit	55	• porozumět významu rozvoje třetího poslání univerzit v současné situaci • ospravedlnit potřebu podpory třetího poslání univerzit • realizovat svou vlastní roli při plnění třetího poslání univerzity	Výzvy pro univerzity Třetí poslání univerzit Úloha vysokoškolských učitelů při plnění třetího poslání univerzit
Přestávka			
Lekce 3 Service-learning: klíčové prvky a definice	90	• reflektovat požadavek používání inovativního přístupu ve výuce • identifikovat klíčové prvky SL • vysvětlit, co definuje SL • vysvětlit různé modely SL	Reflexe inovativního učení Prvky a definice SL Modely SL
Přestávka			
Lekce 4 Model SL kvadrantu a vzájemná přenositelnost jeho prvků	45	• seznámit se s existujícími nástroji rozlišování mezi SL a jinými typy komunitně orientovaných aktivit (tj. Koncepční kvadrant SL) • identifikovat způsoby přechodu z komunitně orientovaných aktivit na SL.	Koncepční model SL kvadrantu Možnosti přechodu z jednoho koncepčního kvadrantu do druhého.
Lekce 5 Kroky & Proces (plánování a realizace)	45	• porozumět důležitosti plánování jak z organizačního hlediska, tak z hlediska kurzu	SL plánování
Přestávka			
Lekce 5 Kroky & Proces (plánování a realizace)	90	• znát hlavní kroky implementace SL • připravit plán, jak implementovat SL na své univerzitě	SL kroky SL plánování Implementace SL

Druhý den			
Lekce 6 Reflexe SL	90	• uvědomit si důležitost reflexí při implementaci SL • navrhnout své aktivity pro účely reflexe se svými studenty a přizpůsobit je vlastnímu kurzu/ tématu	Reflexe jako součást experimentálního učení Různé metody reflexe Úrovně reflexe Otázky k reflexi
Přestávka			
Lekce 7 Evaluace, zakončení a oslava	90	• porozumět důležitosti a specifikům evaluace v SL	Základní prvky evaluace
Přestávka			
Lekce 7 Evaluace, zakončení a oslava	90	• porozumět zakončení a oslavě v SL a přizpůsobit se potřebám jednotlivců	Jak zakončit projekt SL Důležitost oslavy úspěchu
Přestávka			
Lekce 8 Dokumentace, komunikace a propagace	60	• uvědomovat si důležitost dokumentace, komunikace a propagace při implementaci SL • být schopen upravit zaznamenané aktivity se svými studenty, které budou přizpůsobené jejich kurzům / tématům • být schopen navrhnout propagační aktivity podle základních propagačních pravidel	Dokumentace v SL kurzech Propagace a komunikace v SL
Přestávka			

Lekce 9 Šablona pro SL kurz	20	používat šablonu pro kurz k plánování vlastního kurzu s implementací SL	Šablona pro kurz
Lekce 10 Evaluace školení	20	vyhodnotit výcvik a přínosy pro vlastní výukové strategie	Evaluace výcviku
Po pár týdnech			
Prezentace účastníků a jejich plánovaných SL kurzů	*Podle počtu účastníků*		

3. DETAILNÍ ROZPIS VÝCVIKU

LEKCE 1 PŘEDSTAVENÍ VÝCVIKU			
Téma	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Představení výcviku a jeho cílů	Určit cíle výcviku	**Cvičení 1.1**: **Představení výcviku**	5 minut
Představení účastníků a školitelů	Znát jména a krátké charakteristiky účastníků	**Cvičení 1.2.: Představení účastníků a zkušeností s SL**	20 minut
Očekávání, obavy a pravidla	Vyjádřit očekávání a obavy spojené s výcvikem Odsouhlasit pravidla pro výcvik	**Cvičení 1.3.: Očekávání, obavy a pravidla**	10 minut

Cvičení 1.1: Úvod do výcviku	
Trvání	5 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Kontrolní seznam pro zahájení výcviku: - Přivítání účastníků - Představení školitelů / a organizátorů - Proč jsme tady? - Praktické informace o výcviku/administrativě - Rámec výcviku, metoda výcviku - Rámcové a intelektuální výstupy projektu SLIHE Požádejte účastníky, aby si vytvořili vlastní vizitky a dali si je na viditelné místo na oblečení – pomůže to komunikaci mezi neznámými účastníky
Potřebný materiál	Male štítky a barevná pera

Cvičení 1.2.: Představení účastníků a jejich zkušeností s SL	
Trvání	20 minut (záleží na počtu účastníků)
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Všichni účastníci by měli sdělit své jméno, fakultu a katedru, na které pracují, své postavení a zkušenosti s implementací SL. Školitel musí propočítat čas vyhrazený na každého jednotlivého účastníka v závislosti na celkovém počtu účastníků.
Potřebný materiál	Malý balonek, který se lehce chytá

Cvičení 1.3.: Očekávání, obavy a pravidla	
Trvání	10 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Školitel požádá členy skupiny, aby psali na 4 různé barevné samolepící papírky všechny možné odpovědi na následující otázky: - Co očekávám od školení? - Co očekávám od skupiny? - Co očekávám od sebe? - Čeho se obávám? Je něco, co nechci, aby se během výcviku stalo?

	Po 5 minutách individuální práce přijdou účastníci k flip chartu, který rozdělíme na čtyři sloupce podle uvedených čtyř otázek a své odpovědi na barevných papírcích nalepí do příslušného sloupce s tím, že obsah vysvětlí skupině. Poté školitel okomentuje očekávání a poukáže na to, jak může výcvik splnit jejich požadavky. Pokud během školení nelze splnit některá z očekávání, školitel navrhne, co nebo kdo by mohl/o pomoci. Školitel se také vyjádří směrem k obavám a vysvětlí nebo se doptá, co by je mohlo snížit. Školitel se v této chvíli může zeptat: „Čí je to odpovědnost?“ To může vést k vytvoření skupinových pravidel – viz další cvičení. Popis úkolu: školitel umístí velký arch papíru – možná dá nějaký designový návrh na sepsání pravidel, něco jako kodex – a napíše název „Pravidla skupiny“. Účastníci mohou vyjádřit svá vlastní přání – a vy můžete použít informace ze hry Očekávání a obavy. Nakonec se skupina může dohodnout, že se jedná o smlouvu a že s ní všichni souhlasí/eventuálně podepíšou. Položte finální papír na zeď, kam všichni uvidí, a kdykoli je to nutné, přidejte tam nová pravidla
Potřebný materiál	Flip chart, velké papíry, fixy, samolepící bločky

LEKCE 2 TŘETÍ POSLÁNÍ UNIVERZIT			
Téma:	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Univerzita v postmoderní společnosti	pojmenovat výzvy na různých úrovních – globální/ evropské/státní/regionální vysvětlit význam univerzity ve vlastním regionu	**Cvičení 2.1**: Výzvy pro univerzitu	15 minut
Třetí poslání univerzity	vysvětlit, jak propojit vzdělávání, výzkum a sociální odpovědnost znát argumenty pro rozvoj třetího poslání zjistit, jak je prezentováno třetí poslání v dokumentech vlastní univerzity	**Cvičení 2.2**: Třetí poslání univerzity	20 minut
Třetí poslání univerzity v mé pedagogické praxi	Schopnost sebereflexe v rámci mé aktivity/role	**Cvičení 2.3**: Třetí poslání univerzity v mé pedagogické praxi	20 minut

Cvičení 2.1 Výzvy pro univerzitu	
Trvání	15 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Školitel klade důraz na to, že univerzity hrají důležitou roli v rozvoji společnosti na různých úrovních. Na flip chart nakreslete 4 soustředné kruhy. Označte je následovně: Svět / Evropa / Stát / Region. Požádejte účastníky, aby udělali brainstorming a zapsali na 4 samolepící papírky slova, která je napadají při přemýšlení o současných výzvách pro univerzitu na všech 4 úrovních. Nepožadujte celé věty, pouze slova. Vyzvěte účastníky, aby nalepili papírky do jednotlivých kruhů. Školitel může shrnout seznam výzev pro univerzitu a požádat účastníky, aby hlasovali pro 3 nejdůležitější výzvy pro univerzitu v souvislosti se sociální odpovědností na regionální úrovni.
Potřebný materiál	Flip chart, velké papíry, samolepící bločky 4 různých barev a pera

Cvičení 2.2 Třetí poslání univerzity	
Trvání	20 minut
Popis (postup rozdělený do	Školitel připomíná tři různé role univerzity – vzdělávání, výzkum a sociální odpovědnost.

jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Školitel požádá účastníky o rozdělení do 3 skupin: Skupina 1: Jak přimějete své kolegy přemýšlet o důležitosti třetího poslání univerzity? Skupina 2: Jak je prezentována role třetího poslání univerzity v dokumentech vaší univerzita? Skupina 3: Proč by měla být podporována třetí role univerzity? Skupiny mají 10 minut na diskusi. Školitel vyzve jednoho člena z každé skupiny, aby podal zprávu o výsledku diskuse. Školitel shrne výsledky diskuse.
Potřebný materiál	Strategické dokumenty ohledně rozvoje university by mohly být velmi užitečné Podklad 1 Třetí poslání univerzity

Cvičení 2.3 Třetí poslání univerzity v mé pedagogické praxi	
Trvání	20 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Školitel napíše na flip chart dvě otázky: 1: Jak rozvíjíte třetí poslání univerzity ve vašich kurzech? 2: Jak byste mohli rozvíjet třetí poslání? Školitel požádá účastníky, aby odpověděli na obě otázky sami pro sebe. Po sebereflexi jsou účastníci vyzváni k výměně svých zkušeností a nápadů ve dvojicích. Školitel požádá každého účastníka o krátkou sebereflexi v rámci cvičení: Co jste si během cvičení uvědomili? Jaký přínos v tom vidíte?
Potřebný materiál	Flip chart, pero

LEKCE 3 SERVICE-LEARNING CHARAKTERISTIKY A DEFINICE			
Téma	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Proč bychom měli učit jinak?	reflektovat požadavek využívání inovativního přístupu ve výuce v souvislosti se SL	**Cvičení 3.1**: Proč bych měl zavádět změny ve své pedagogické praxi?	45 minut
Služba a učení v SL	identifikovat klíčové komponenty a modely SL vysvětlit, co definuje SL	**Cvičení 3.2:** Služba a učení v SL	45 minut

Cvičení 3.1: Proč bych měl/a zavádět změny ve své pedagogické praxi?	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Školitel použije kombinaci metody Disney (viz například: Mulder, P. (2012). Walt Disneyova metoda) za účelem odpovědi na otázku: Proč bych měl změnit svou učitelskou praxi? Převzato z [www.toolshero.https://www.toolshero.com/creativity/walt-disney-method/] Ve stejné skupině se bude konat tříkolová diskuse: Abyste mohli úspěšně použít metodu Walta Disneye, musí být možné místnost rozdělit na tři prostory, ve kterých bude uskutečnitelné postupně převzít jednu z rolí „snílek“, „realista“ a „kritik“. Ve velkých brainstormingových sezeních lze použít tři oddělené místnosti, ve kterých „snílci“, „realisté“ a „kritici“ mohou diskutovat o myšlenkách samostatně a nerušeně. Následně bude práce pokračovat ve třech fázích. Fáze 1 Na cíle je nahlíženo z pohledu snílka. Kreativním a vizuálním myšlenkám, které přicházejí, by neměla bránit ani realita ani možná rizika. Metoda Walta Disneye spočívá v síle brainstormingu a množství všech nápadů, které z ní vzejdou. Pro tuto skupinu může školitel uvést tuto charakteristiku: Snílci nemají žádné limity, ale jsou kreativní a nápaditi a vidí neomezené příležitosti. Fáze 2 V této fázi jsou možné způsoby dosažení cíle zkoumány z pohledu realisty. Týká se to schopnosti uskutečnit sen. Omezení a možná rizika by proto neměla být chápána jako překážky, ale jako výzvy. Realista Realista se dívá na praktické možnosti, jak zjistit, zda je nápad skutečně proveditelný. Realista sleduje aspekty, jako je dostupné množství prostředků a času.

	Fáze 3 Perspektiva kritika bude použita k vyjádření toho, jaké to bude pro konečného uživatele, pro kterého se ten plán nebo myšlenka vytváří. Možná rizika a mezery budou kriticky prozkoumány a budou navrženy změny a oblasti zlepšení. Kritik Kritik nekritizuje plány snílka ani náhled realisty, ale dívá se na plán jako pozorovatel a filtruje a odstraňuje všechny zásadní chyby. Po skupinové práci přichází každá skupina s odpověďmi z různých perspektiv. Debriefing: 1. Co jste udělali? 2. Co jste se naučili? 3. Jak to můžete použít pro svou budoucnost a pro implementaci inovativních přístupů k práci?
Potřebný materiál	Flip chart, velké papíry, fixy, popis jednotlivých rolí pro účastníky

Cvičení 3.2: Služba a učení v SL	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby facilitátora, včetně otázek pro debriefing)	Rozdělte se do dvou skupin – odlišné části skupin Jedna skupina: účastníci by měli uvést cíle svých kurzů – individuálně a seznam cílů sestavujeme společně ve skupině „Co učíte ve svém kurzu? Které kompetence chcete rozvíjet? “- každou otázku napište na jiný papír Druhá skupina: účastníci by měli vyjmenovat potenciální potřeby komunity v komunitě mimo univerzitu, přičemž by měli mít na paměti, že aby mohli naplánovat skutečný SL projekt, budou muset oslovit komunitu a zeptat se jich, jaké jsou jejich potřeby nebo přinejmenším porovnat myšlenky učitelů a studentů s názory komunity: „Přemýšlejte o možných / skutečných potřebách různých cílových skupin ve městě, obci, regionu…“ například: senioři nemají žádné sociální kontakty, mladí lidé nemají prostor pro volnočasové aktivity, extremismus, nezaměstnanost…..napište každou na jiný papír Utvořte dvojice – najděte si druhého do páru z protější skupiny a pokuste se společně kombinovat cíle a potřeby: „Vyberte si jeden cíl a jednu potřebu a pokuste se zjistit, jak je můžete propojit, abyste současně naplnili výukové cíle a zároveň i potřeby komunity nebo abyste vyřešili problém v komunitě.“ Seznamte skupiny s výsledkem Vaší práce, Vašeho propojení cílů a potřeb + umístěte papír tak, aby byl viditelný – vytvořte obraz propojení Reflexe: Myslíte si, že je tato kombinace užitečná? Už jste o tom někdy přemýšleli? Může to fungovat ve vaší třídě? Co jste si uvědomili?

	Vysvětlení klíčových charakteristik a modelů SL – prezentace – zpomalený záběr – je užitečné používat videa k vysvětlení klíčových charakteristik SL.
Potřebný materiál	Papíry, fixy Prezentace o klíčových charakteristikách SL Podklad 2 Klíčové charakteristiky a definice SL Videa o klíčových charakteristikách SL

LEKCE 4 MODEL SL KVADRANTU A VZÁJEMNÁ PŘENOSITELNOST JEHO PRVKŮ			
Téma	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Model SL kvadrantu a možnosti přenosu z jednoho koncepčního kvadrantu do druhého	definovat jejich současné chápání SL. rozlišovat mezi SL a jinými typy zážitkového a komunitního učení (nesystematické dobrovolnictví, systematické dobrovolnictví, stáže, praxe v oboru, odborná praxe, SL). identifikovat přechody z jednoho koncepčního kvadrantu do druhého. předefinovat SL prostřednictvím rámce koncepčního kvadrantu.	**Cvičení 4.1**: Model SL kvadrantu a možné přenosy	45 minut

Cvičení 4.1: Model SL kvadrantu a možné přenosy	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Učení se objevitelskou činností (cvičení, část 1): účastníci jsou ve skupinkách (2-3 osoby) a požádáni, aby nabídli příklady komunitně zaměřených aktivit ze strany studentů, zapsali je a poté umístili ukázky písemných příkladů do kvadrantu CLAYSS - 15 minut Základní přednáška: Představení koncepčního kvadrantu modelu CLAYSS, vysvětlení os a analýza příkladů nabízených účastníky. 15 minut Učení se objevitelskou činností (cvičení, část 2): skupiny účastníků jsou požádány, aby prodiskutovaly možnosti přechodu z jedné části kvadrantu do druhé. 15 minut
Potřebný materiál	Flip chart, papír Podklad 3 Model koncepčního SL kvadrantu

LEKCE 5 KROKY & PROCES (PLÁNOVÁNÍ A IMPLEMENTACE)			
TÉMA	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Plánování SL	Naplánovat SL projekt /kurz s vědomím různých organizačních aspektů souvisejících s kurzem, komunitními partnery a studenty.	**Cvičení 5.1**: Plánování SL	45 minut
Kroky při plánování vlastního SL kurzu	Pochopit kroky při implementaci SL kurzu a naplánovat vlastní SL kurz	**Cvičení 5.2:** Kroky v SL a můj vlastní kurz	45 minut
Implementace SL	Implementovat SL projekt/kurz s vědomím různých organizačních aspektů souvisejících s kurzem, komunitními partnery a studenty	**Cvičení 5.3:** Implementace SL	45 minut

Cvičení 5.1: Plánování SL	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	*Individuální práce* – Každý účastník se zeptá: „Čeho se obáváte?“ Napište své vlastní překážky / rozpoznané problémy ve vaší instituci, které by mohly komplikovat proces implementace SL. (10 minut) *Skupinová práce* – skupiny seskupí překážky podle jednotlivých kategorií – studenti, VŠ, komunita, učitelé. (10 minut) *Skupinová práce* – vraťte se na seznam překážek na samém začátku, prostudujte si je a pokuste se najít řešení, jak překážky překonat. Uveďte kroky, koho oslovit v instituci, jak zapojit kolegy, jaké zdroje (čas, lidské, finanční, materiální) by mohly využít a kdo jim v instituci může pomoci atd. Sdílejte řešení, není nutné, aby všichni účastníci prezentovali svou práci, ale je dobré uvést alespoň 3-4 příklady z jejich seznamů a řešení. (25 minut)
Potřebný materiál	Flip chart, velké papíry, fix, samolepící bloček

Cvičení 5.2: Kroky v SL a můj vlastní kurz	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Interaktivní prezentace o hlavních krocích v implementaci SL Interaktivní prezentace o plánování kurzu Individuální práce – zahájení plánování vlastního kurzu na základě otázek v Podkladu 6 s podporou školitele
Potřebný materiál	Podklad 4 Kroky v implementaci SL Podklad 5 Seznam kroků při plánování a implementaci Podklad 6 Šablona pro přípravu SL kurzu

Cvičení 5.2 Implementace SL	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	*Práce ve skupinách max. 4 lidí* – dát účastníkům úkoly s výstupy učení a partnery a nechat je naplánovat a vytvořit SL projekt/osnovy (nebo pokud mají účastníci vlastní představu, jaký SL kurz by chtěli realizovat, nechte je pracovat na jejich vlastních nápadech). Každá skupina představuje svůj vytvořený SL projekt. Školitel provádí shrnutí prezentovaného materiálu. *Alternativní:* *Individuální práce* – zahájení plánování vlastního kurzu na základě otázek v Podkladu 6 s podporou školitele
Potřebný materiál	Flip chart, velký papír, fix Podklad 6 Šablona pro přípravu SL kurzu

LEKCE 6 REFLEXE			
Téma	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Reflexe v zážitkovém učení	Vědomí důležitosti reflexe při implementaci SL	**Cvičení 6.1**: Reflexe v zážitkovém učení	20 minut
Reflexe – úrovně, typy, otázky	Umět definovat různé úrovně a typy reflexe Umět klást otázky v rámci reflexe	**Cvičení 6.2:** Reflexe v SL – úrovně, typy, otázky	35 minut
Metody reflexe	Umět vyjmenovat různé metody a umět vybrat odpovídající/vhodnou metodu reflexe pro daný kurz	**Cvičení 6.3:** Metody reflexe	35 minut

Cvičení 6.1: Reflexe v zážitkovém učení	
Trvání	20 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	*Na začátku této lekce si školitel vybere dva účastníky, kteří budou mít zvláštní roli. Jejich role je důležitá pro lekci 8. Školitel dává pokyn: vaší úlohou bude zaznamenat, co uvidíte během této lekce. Jeden účastník může být aktivní – může být součástí skupinové diskuse a skupiny. Druhý účastník – bude pasivní, bude se jen pozorovat co se děje. Toto cvičení má pokračování v lekci 8.* Školitel představí dva příklady výsledku záznamu reflexe – jeden včetně reflexe během semestru a druhý bez jakékoli reflexe („jeden dobrý a jeden špatný příklad“) -2 slidy umístěné vedle sebe Otázky pro učitele: „Jaký je hlavní rozdíl mezi těmito dvěma příklady?“ + uveďte rozdíly; napište na flip chart, co se stalo, co zde chybí v příkladech? Proč si myslíte, že to proběhlo takto? - 10 minut Nyní tento příklad opusťte. Vložte snímek se zážitkovým učením – vysvětlete, že reflexe je klíčovým prvkem v cyklu učení. Vraťte se na příklad ve slidu - „Jakým způsobem byste mohli využít reflexi ze situace A v situaci B?“ 10 minut
Potřebný materiál	Podklad 7 Příklady reflexe Power Pointová prezentace o krocích v zážitkovém učení

Cvičení 6.2: Reflexe v SL – úrovně, typy a otázky	
Trvání	35 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Školitelé začínají otázkou: Zkuste se ohlédnout zpět na výcvik a připomenout si části, kdy jsme dělali reflexe. Skupina odpovídá na otázky a trenér píše na flip chart: 1. Kdy jsme dělali reflexi? - doplňte informace o době reflexe 2. Co bylo předmětem reflexe? - doplňte informace o úrovních reflexe 3. Které otázky jsme použili? - přidejte užitečné otázky

Potřebný materiál	Flip chart, fix Podklad 8 Reflexe v SL

Cvičení 6.3: Reflexe v zážitkovém učení	
Trvání	35 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Zamyslete se ve dvojicích a navrhněte několik metod, které můžete použít k reflexi. Zamyslete se nad metodami reflexe, které by mohly být použity ve vašem kurzu. Prezentujte ve skupině. Uveďte seznam různých metod a přidejte výhody a nevýhody různých metod. Vraťte se zpět k vlastní přípravě kurzu s pomocí Podkladu 6 a naplánujte si vlastní metody reflexe pro Váš kurz
Potřebný materiál	Flip chart, fix Podklad 8 Reflexe v SL

LEKCE 7 EVALUACE, ZAKONČENÍ A OSLAVA			
TÉMA	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Evaluace	Pochopit specifika a důležitost evaluace služby a učení v SL	**Cvičení 7.1**: Evaluace	90 minut
Zakončení	Vědět, jak zakončit SL projekt	**Cvičení 7.2**: Zakončení	45 minut
Oslava	Být si vědom důležitosti oslavy úspěchu	**Cvičení 7.3**: Oslava	45 minut

Cvičení 7.1 Evaluace	
Trvání	90 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Školitel se ptá na následující otázky: „Jak poznáme, že jsme byli úspěšní/ neúspěšní na konci projektu? Jak hodnotíme naši práci na SL projektu? Jak byste to udělali? "Účastníci odpovídají na otázku a školitel to zapisuje na tabuli. Pokud neexistuje odpověď, je možné přidat další otázku „Koho si myslíte, že bychom měli v projektu hodnotit?" (10 minut) Školitel přejde na slide s textem klíčových kritérií hodnocení. Snímek sestává z trojúhelníku spojení mezi studenty, komunitou a učitelem. Hodnocení by měla proběhnout alespoň takto: a) Student hodnotí učitele a komunitního partnera b) Komunitní partner hodnotí studenty a učitele c) Učitelé hodnotící komunitního partnera d) Učitel provádí autoevaluaci na základě všech navržených hodnocení. Školitel položí otázku: „Jaký je rozdíl mezi známkováním a evaluací/hodnocením? „Vysvětlení je, že známkování je o vzdělávacích cílech kurzu a evaluace/hodnocení SL má mnohem širší význam (je to celý proces, nejen část, ve které byl učitel-student ve vztahu). Učitelé známkují studenty při zkoušení. (10 minut) Účastníci jsou rozděleni do čtyř skupin podle čtyř prvků hodnocení. Každá skupina má za úkol uvést kritéria, které považují za zásadní a klíčové pro hodnocení/evaluaci. Navrhovaná doba je 20 minut. Poté zástupce každé skupiny informuje ostatní o práci ve vlastní skupině. (35 minut) Alternativní metoda: jmenujte jednoho účastníka /projekt, který potřebuje vypracovat hodnocení. Ať mu/jí všichni pomohou při vytváření celé sady hodnocení. Rozdělte skupinu do čtyř podskupin a každý pomáhá jednomu člověku vytvořit formát hodnocení. Poté školitel přejde na slide o klíčových kritériích hodnocení pro každé ze zastoupených forem evaluace. Učitel rozdává podklady a digitálně sdílí příklady hodnocení pro každou z navrhovaných skupin. (15 minut) Snahou je propojit cíl projektu s kritérii hodnocení. Neprovádějte hodnocení/evaluaci ničeho, co jste nedělali.

	Klíčovou součástí hodnocení/evaluace je zhruba následující: obsah, kontext a proces vztahu během semestru. Je dobré zvážit některé již existující evaluační dotazníky, které byly testovány na validitu a spolehlivost. (5 minut). Po proběhnutém hodnocení je třeba ještě reflektovat takové hodnocení a přemýšlet o kritériích, které by se měly v příštím vyučovacím cyklu zlepšit. Individuální práce – návrat k individuální přípravě kurzu
Potřebný materiál	

Cvičení 7.2 Zakončení	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Školitel rozdává účastníkům vytištěné slidy s nějakým problémem. Na každém snímku je jeden problém spojený s nesprávným zakončením SL projektu. Jeden by mohl být, že komunitní partner stále kontaktuje studenty i po skončení semestru, jiný by mohl být ten, že komunitní partner požaduje nějaký další výzkum od studentů a učitele, ještě další by mohl být ten, že komunita chce prodloužit SL projekt SL anebo, že komunitní partner se změnil a nová osoba žádá o objasnění začátku projektu a požaduje některé změny v závěrečné zprávě. Účastníci mají pár minut (2-3 minuty), aby diskutovali o problému. Školitel může dát pokyny jako „Co se tady stalo? Proč si myslíte, že se to stalo? Co byste mohli udělat, aby nedošlo k této situaci? “. Někteří účastníci mluví o svém slidu, o návrhu řešení. Školitel je mohl zapsat na tabuli a uskupit je do tří kategorií: věci, které by se měly dělat na začátku projektu, věci, které by se měly dělat uprostřed projektu a věci, které by se měly dělat na konci projektu. (10 minut). Školitel prezentuje slide na téma kritérií, která by měly být naplněna, aby se SL projekt řádně zakončil. Jedním kritériem jsou jasné termíny, povinnosti studentů a zkoušky. Komunitní partner a studenti by měli během semestru čelit lhůtám a každému z nich musí být stanoveny odlišné termíny, aby byl SL projekt včas dokončen. Školitel by mohl na tabuli zakroužkovat kritéria, které jsou spojena s komunikací, a kritéria, které jsou spojena s obsahem projektu. Komunikační a obsahová kritéria by měla být průběžně prezentována v průběhu celého projektu. Navrhovaná kritéria pro zakončení jsou následující: - Studenti dokončí svou písemnou zprávu včas a vypracují prezentaci s komunitním partnerem (komunitní partner si může zvolit, že se dostaví do školy) - Mohla by proběhnout formální i neformální prezentace výsledků - Mohla by být uspořádána nějaká akce za účelem propagace výsledků projektu. Na formální prezentaci mohou být přítomna média nebo jiné třetí strany (proděkani, vedoucí katedry, šéf partnerské komunity, zainteresovaný partner komunitního partnera nebo zákazník)

	- Komunitní partner podepíše dokument, v němž uvede, že cíle SL projektu jsou splněny, obdržel písemnou zprávu spolu s údaji navrženými na začátku projektu a že celý projekt je zakončen. Podepsáním tohoto dokumentu komunitní partner potvrdí, že nemá žádné další požadavky od studentů / učitelů na základě navrhovaného SL projektu - Komunitní partner vyplní evaluační dotazník pro účely hodnocení studentů, učitelů a procesu SL projektu. - Setkání učitelů s komunitním partnerem po prezentaci (výběr evaluačních dotazníků), diskuse o výhodách projektu a oblastech pro zlepšení. - Nyní je čas naplánovat další projekt pro příští semestr Komunitní partner může i nadále mít vztahy se studenty v určité podobě. Studenti by mohli začít pracovat/nebo dělat dobrovolnickou aktivitu pro komunitního partnera, ale musí být zřejmé, že učitel po ukončení SL projektu o takový vztah neusiluje a ani se nestará o post-relační fázi v době po zakončení SL projektu. Vazba mezi komunitními partnery a univerzitou může pokračovat i v dalších projektech. (35 minut)
Potřebný materiál	

Cvičení 7.3 Oslava	
Trvání	45 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Školitel může položit následující otázku: „Proč si myslíte, že je oslava důležitá?“ Odpovědi účastníků školitel zapíše a poté přijde na řadu diskuse, ve které se účastníci vyjadřují k jednotlivým bodům uvádějí příklady z jiných projektů, událostí, vzdělávacího prostředí a zdůvodní, proč je to důležité (20 minut). Školitel uvede různé důvody a příklady, proč je důležité oslavovat konec / úspěch / zakončení vzdělávacího cyklu. Konec projektu SL je časově náročný a stresující pro všechny. Párty a oslavy jsou okamžikem přijetím konce, upevnění neformálních vztahů a přemýšlením o některých konkrétních stresujících okamžicích s humorem a smíchem. Školitel ukáže nějaký obrázky s oslavami, tak aby se dalo vybrat mezi různými způsoby, formami, metodami a prostředím. Mohlo by to mít velmi jednoduchou formu ve stylu děkovného projevu na konci prezentace studentů, nebo se dá uspořádat speciální prezentace za účasti médií / zúčastněných stran / komunitních partnerů, anebo to může mít podobu malého večírku či nějaké jiné akce ve škole nebo ve veřejném prostoru nebo u komunitních partnerů. Případy zahrnují vydání certifikátu o spolupráci jak partnerské organizaci / studentům / učitelům, který by mohl být použit pro účely propagace, zařazení do životopisu nebo jako doklad o odvedené práci. Udržení kontaktu po uzavření projektu SL by mohlo být výhodné pro další SL projekty. (25 minut)
Potřebný materiál	

LEKCE 8 DOKUMENTACE, KOMUNIKACE A PROPAGACE			
Téma	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas:**

Dokumentace	Uvědomit si důležitost dokumentace při implementaci SL Umět navrhnout a vytvořit vlastní aktivity pro práci se studenty a přizpůsobit je vlastním kurzům/ tématům	**Cvičení 8.1**: Dokumentace v SL	20 minut
Komunikace a propagace	Uvědomit si důležitost dokumentace při implementaci SL Být schopen navrhnout propagační aktivity podle základních propagačních pravidel	**Cvičení 8.2:** Komunikace a propagace SL	40 minut

Cvičení 8.1: Dokumentace SL	
Trvání	20 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Importance of documenting 1. For the reflection and evaluation 2. For the communication and promotion – continuing in next exercise Školitel požádá 2 vybrané účastníky (viz Lekce o reflexi), aby předložili zprávu z lekce o dokumentaci – mají instrukce připravit prezentaci během přestávky, ale každý samostatně. Měli by prezentovat čeho si všímali, co účastníci během lekce dělali. Na prezentaci mají 5 minut. Po prezentaci následuje diskuse ve skupině – zda vidí rozdíly v prezentacích, jaké jsou důvody pro tyto rozdíly, jak účastníci zaznamenávali to, co se odehrávalo. 10 minut Shrnutí od školitele (lze využít prezentaci) - proč je dokumentace v SL kurzech důležitá, kdo může dělat dokumentovat, jak můžeme dokumentovat. 10 minut Význam dokumentování 1. Pro reflexi a hodnocení 2. Pro komunikaci a propagaci – pokračování v dalším cvičení
Potřebný materiál	flipchart,

Cvičení 8.2: Komunikace and propagace SL	
Trvání	40 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Školitelé rozdělí účastníky do dvou skupin. Úkolem každé skupiny je si připravit propagaci SL školení nebo propagaci vybraného kurzu s cílem implementovat SL do kurzu. Za tímto účelem je možné zvolit různé formy propagace (30 minut). Prezentace výsledků v rámci skupinové práce (10 minut)

	Shrnutí principů komunikace a propagace (prezentace PPT). Individuální práce – návrat k individuální přípravě kurzu
Potřebný materiál	flipchart, papíry, pera, barvy, PPT prezentace o principech komunikace a propagace

LEKCE 9 ŠABLONA PRO SL KURZ A VYHODNOCENÍ ŠKOLENÍ			
Téma	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Šablona pro kurz s implementací SL	Použít šablonu pro kurz k plánování vlastního kurzu s implementací SL	Šablona pro kurz s implementací SL	15 minut

Cvičení 9.1: Šablona pro kurz s implementací SL	
Trvání	15 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Školitel prezentuje šablonu kurzu s příklady vyplněných částí nebo se vrací zpět k Sylabu 5
Potřebný materiál	Šablona pro kurz s příklady Handout/Sylabus 5 Seznam kroků plánování a implementace

UNIT 10 EVALUATION OF TRAINING			
Téma	**Výstupy učení:**	**Metody:**	**Vymezený čas**
Vyhodnocení školení	Vyhodnotit školení a jeho přínos pro vlastní strategie učení	**Cvičení 10.1**: Zpět k očekáváním **Cvičení 10.2**: Cinquain **Cvičení 10.3**: "Pizza" evaluace + vyplnění evaluačních dotazníků	25 minut

Cvičení 10.1: Zpět k očekáváním	
Trvání	5 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Účastníci jsou vyzváni se vrátit k očekáváním, která od školení měli na jeho samotném začátku. Reflektují, zda školení jejich očekávání naplnilo.
Potřebný materiál	

Cvičení 10.2: Cinquain	
Trvání	10 minut
Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Cinquain je metoda reflexe, která shrnuje informace o tématu, odráží důležité myšlenky, pocity a přesvědčení ve formě krátkých formulací. Lze je použít při práci ve skupinách nebo při samostatné práci. Školitel dá účastníkům tento pokyn: 1. řádek: název tématu – jedno slovo – substantivum 2. řádek: popis tématu – dvě slova – přídavná jména 3. řádek: příběh spojený s tématem – tři slova – slovesa 4. řádek: věta – čtyři slova – představuje emoční vztah, postoj k tématu 5. řádek: synonymum tématu z prvního řádku – jedno slovo – asociace – rekapitulace podstaty tématu Prezentace výsledků ve skupině.
Potřebný materiál	Pero, papír

Cvičení 10.3: "Pizza" evaluace + evaluační dotazník	
Trvání	10 minut

Popis (postup rozdělený do jednotlivých kroků pro potřeby školitele včetně otázek pro debriefing)	Na flipchartu je nakreslen kruh, rozdělený na části pokrývající hlavní témata školení: ubytování, komunikace s organizacemi, obsah, školitelé atd. Každý účastník přichází a dá každé části nějaké bodové ohodnocení podle míry spokojenosti. Písemný dotazník: Účastníci jsou požádáni o zpětnou vazbu vyplněním již připravených písemných dotazníků.
Potřebný materiál	připravený flipchart, který obsahuje “pizza” evaluaci připravené evaluační dotazníky

HANDOUTS/SYLABY

HANDOUT/SYLABUS 1 TŘETÍ MISE UNIVERZITY

Pojetí „třetí mise“ univerzity je sotva deset let staré. V současné době stále více stoupá popularita dalšího cíle, který má doplnit tradiční výukové a výzkumné mise univerzit: vnímaná potřeba zapojit se do společenských požadavků a propojit univerzitu s jejím socioekonomickým kontextem.
Třetí mise univerzity se týká další funkce univerzit v kontextu vzdělané společnosti. Univerzita tedy reaguje na:
• kvalifikaci lidského kapitálu (vzdělávání – první mise)
• získávání nových znalostí (výzkum – druhá mise).
• zapojení se do společenských potřeb a požadavků trhu propojením činnosti univerzity s vlastním sociálně-ekonomickým kontextem.

Dnes univerzity rozvíjejí své strategie právě v oblasti těchto tří misí. SL Strategie je jednou ze strategií plnění třetího poslání univerzity.

„V dnešní době je běžné ocenit univerzity za naplňování „třetí mise“, čímž jsou prospěšné pro hostitelské společnosti. Univerzity, které svými pedagogickými a výzkumnými činnostmi přispívájí společnosti, jsou nositeli společenských, podnikatelských a inovačních aktivit (Montesinos et al., 2008).

Základní kontury jsou dobře srozumitelné, i když někdy v mírně redukcionistické podobě, protože zájem o komercionalizaci a zisk má přednost před vytvářením širší společenské přidané hodnoty (srov. Clark, 1998; AWT, 2007). Myšlenka třetí mise se však neobjevila z vnějšku systému. Spíše se vyvinula z reakce univerzit na podněty z okolí.
„Vzestup třetí mise na univerzitách lze tedy chápat jako reakci na poptávku po užitečných znalostech tím, že se snaží vytvářet různé druhy znalostí skrze propojení s odlišným druhem znalostí z různých oborů. To má za následek změnu vnitřní univerzitní definice toho, co představuje vhodné druhy znalostí. To mělo pro univerzity širší institucionální důsledky, pokud jde o vhodnost konkrétních institucionálních forem výuky a výzkumu, které jsou nezbytné k vytvoření a podpoře těchto znalostí. “(Zomer, Benneworth, 2011)

Od třech „misí“ ke třem „funkcím“

V roce 2007 Philippe Laredo v dokumentu pro OECD navrhl, že namísto odkazu na třetí misi je lepší konceptualizovat univerzitu z hlediska třech ústředních funkcí: „masové terciární vzdělávání“, „odborné specializované vysokoškolské vzdělávání a výzkum“ a „akademické vzdělávání a výzkum“. Tyto různé funkce vyžadují různé způsoby interakce se společností a jsou sledovány univerzitami v různých směrech.

Literatura:
AWT (2007) Alfa en Gamma stralen - Valorisatiebeleid voor de Alfa- en Gammawetenschappen, Den Haag: Adviesraad voor het Wetenschaps- en Innovatiebeleid.

Clark, B. (1998) Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation, Pergamon/IAU Press, Oxford.

Larédo, P. Some reflections about the characterization of Universities. INGENIO workshop on third mission approaches and indicators Valencia: 10.11. 2008. http://www.ingenio.upv.es/sites/default/files/otros_seminarios/lar_pres.pdf

Montesinos, P., Carot, J. M., Martinez, J.-M. & Mora, F. (2008) "Third Mission Ranking for World Class Universities: Beyond Teaching and Research", *Higher Education in Europe*, 33(2) pp. 259 — 271

Zomer, A. & Benneworth, P. (2011) The rise of the university's Third Mission, in J. Enders, H. *F.* de Boer & D. Westerheijden (eds) *Reform of higher education in Europe*, Rotterdam, Sense Publishers.

HANDOUT/SYLABUS 2
KLÍČOVÉ KOMPONENTY SL A JEJICH DEFINICE

Klíčové komponenty SL

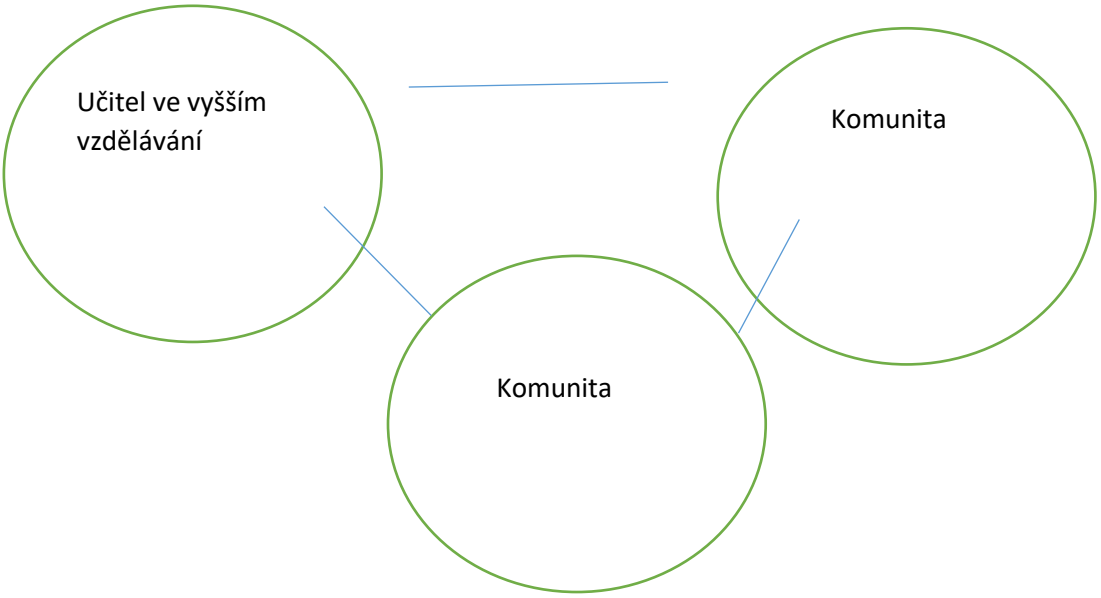

Stručný přehled definice SL

Existuje velká shoda v tom, že SL zahrnuje integraci akademických materiálů, relevantních komunitních služeb a kritických reflexí v recipročním partnerství, které zapojuje studenty, fakulty/ zaměstnance a členy komunity do dosažení akademických, občanských a osobních cílů učení, spolu s prosazováním veřejných cílů.
McIlrath, L., Lyons, A. & Munck, R. (2012). Higher Education and Civic Engagement. Palgrave Macmillan. New York.

Pedagogika výuky a učení, propojení disciplín specifických teorií s problémy nebo problémy reálného života; praktická a přímá aplikace zdrojů ze vzdělávací instituce na komunitu k řešení definované potřeby s očekáváním, že se studenti zase poučí ze svých zkušeností; a mechanismus převádění toho, co víme o občanství a historii naší země, do akce.
Goldsmith, S. (2005). Opening address: A new civic era, National Conference on Citizenship, Annual Conference, September 19, 2005.

SL je metoda
• díky které se mladí lidé učí a rozvíjejí skrze aktivní účast na promyšleně organizovaných zkušenostech, které odpovídají skutečným potřebám komunity, a které jsou koordinovány ve spolupráci se školou a komunitou;
• která je integrována do akademických osnov mladého člověka nebo poskytuje strukturovaný čas pro mladého člověka, aby přemýšlel, mluvil nebo psal o tom, co dělal a viděl během samotné SL aktivity;
• která poskytuje mladým lidem příležitost využívat nově získané akademické dovednosti a znalosti v reálných situacích v jejich vlastních komunitách;
• která doplňuje obsah školního učiva o rozšíření znalostí studentů mimo třídu, a která studenta zapojí do života komunity a pomůže mu rozvinout smysl péče o druhé
Alliance for Service Learning in Education Reform, "Standards of Quality for School-Based Service Learning" (1993). Service Learning, General. Paper 4. https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=slceslgen.

SL vnímáme jako vzdělávací zkušenost s přidanou hodnotou, kdy se studenti podílí na organizované SL aktivitě, která vychází vstříc identifikovaným potřebám komunity a reflektuje tuto SL aktivitu jako způsob, jak získat větší pochopení studovaného oboru a jeho obsahu, stejně jako hlubší smysl pro občanskou odpovědnost.
Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (1996). Implementing Service Learning in Higher Education. The Journal of Higher Education, 67(2), 221–239.

HANDOUT/SYLABUS 3
SL KONCEPČNÍ KVADRANTOVÝ MODEL

Koncepční kvadrantový SL CLAYSS model (Tapia, 2006, adaptovaný od SL 2000 Center, 1996) je jedním z nejběžnějších nástrojů v literatuře SL, jehož cílem je rozlišovat mezi několika typy komunitně orientovaných aktivit, jako například: nesystematické dobrovolnictví, systematické dobrovolnictví, stáže a SL.

Koncepční kvadrant je definován průnikem dvou os: (1) svislá osa označuje kvalitu služeb poskytovaných komunitě (od nízké po vysokou) a (2) vodorovná osa označuje stupeň integrace obsahu učiva do praxe/služby (Tapia, 2006).

Přechod z jednoho koncepčního kvadrantu do druhého (tj. Ve směru rozvoje SL aktivit) lze provést přidáním jednoho nebo více z následujících klíčových prvků:
- **specializované učební osnovy**
- **povědomí o sociálních potřebách**
- **reflexe propojení služby a učebních osnov**

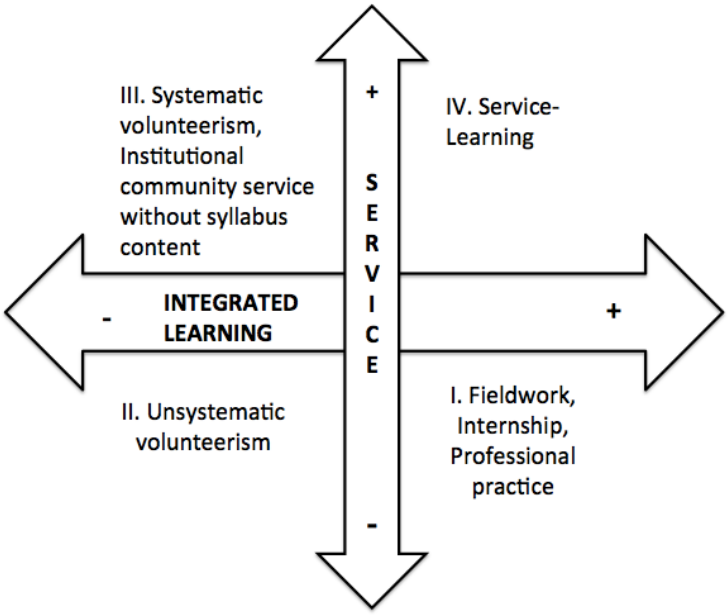

Obr.1.SL koncepční kvadrantový model (převzato od Tapia, 2006, podle předlohy kvadrantů publikovaných SL 2000, Stanford University, California, 1996).

Tabulka 1. Příklady pro každou z částí koncepčního SL CLAYSS modelu (podle Tapia, 2006).

Č.	Kvadrant	Příklady aktivit
1.	I	**Terénní práce** Během terénní práce se proces učení odehrává mimo vzdělávací instituci, ale nemusí nutně dojít k environmentálnímu či sociálnímu zlepšení; je možné se toho hodně naučit, ale nedochází (nebo jen velmi zřídka) k řešení specifických potřeb komunity (Tapia, 2006).
2.	II	**Nesystematické dobrovolnictví**

		V krizových situacích (např. tsunami, zemětřesení) je často nutné naléhavě zorganizovat opatření, která reagují na potřeby spojené s krizovou situací (Tapia, 2006). Tyto spontánní nebo nárazové činnosti nezahrnují téměř žádné plánování a postrádají vzdělávací záměr (integrovaný vzdělávací rozměr je velmi slabě zastoupen). **Spontánní kampaně zaměřené na získávání finančních prostředků vedené studentskými organizacemi**, tj. nalezení finanční podpory potřebné pro rodinu studentky, která zemřela při dopravní nehodě, zatímco byla zapsána do programu Work & Travel v USA (příklad poskytla Babes-Bolyai University, Rumunsko).
3.	III	**Systematické dobrovolnictví** V některých případech studenti vykonávají komunitní službu, kterou instituce systematicky organizuje. Například není třeba žádných profesionálních dovedností k malování stěn pro programy jako „Habitat for Humanity“. Takové činnosti nemají žádný zamýšlený vztah s akademickými osnovami ani s budoucími profesními profily, ačkoli jejich délka a institucionální rámec poskytují prostor pro rozsáhlý osobní rozvoj (Tapia, 2006). **Úklid studentského kampusu** – dobrovolnická činnost organizovaná jednou nebo dvakrát za semestr Radou studentů Babes-Bolyai University v Rumunsku. Jedná se o outdoorovou aktivitu bez přímých vazeb k akademickým osnovám. Všichni studenti se mohou účastnit v závislosti na čase a dostupnosti. Několik fotografií studentů, kteří sbírají odpadky kolem kampusu, je zveřejněno na stránce sociálních médií Rady, s poznámkami k sociální angažovanosti.
4.	IV	**SL** Činnost v oblasti SL provádějí studenti Fakulty Exaktních Věd na Salta National University (Argentina) a probíhá, když je práce v terénu akademicky plánována a splňuje specifické sociální potřeby prostřednictvím dobrovolnictví. Studenti se proto v rámci praxe podílejí na instalaci zařízení na bázi solární energie pro venkovské komunity izolované v Andách.

Literatura:

Tapia, M. N. (2006). Aprendizaje y servicio solidario: en el sistema educativo y las organizaciones juveniles [Service-learning in the educational system and in youth organisations] Ciudad Nueva (http://www.clayss.org.ar/english/servicelearning.html).

Service-Learning 2000 Center (1996). Service-Learning Quadrants. Stanford University, California.

Regina, C. (2017). Service-Learning in Central and Eastern Europe. Handbook for Engaged Teachers and Students. Buenos Aires. Clayss.

HANDOUT/SYLABUS 4
KROKY PŘI IMPLEMENTACI SL

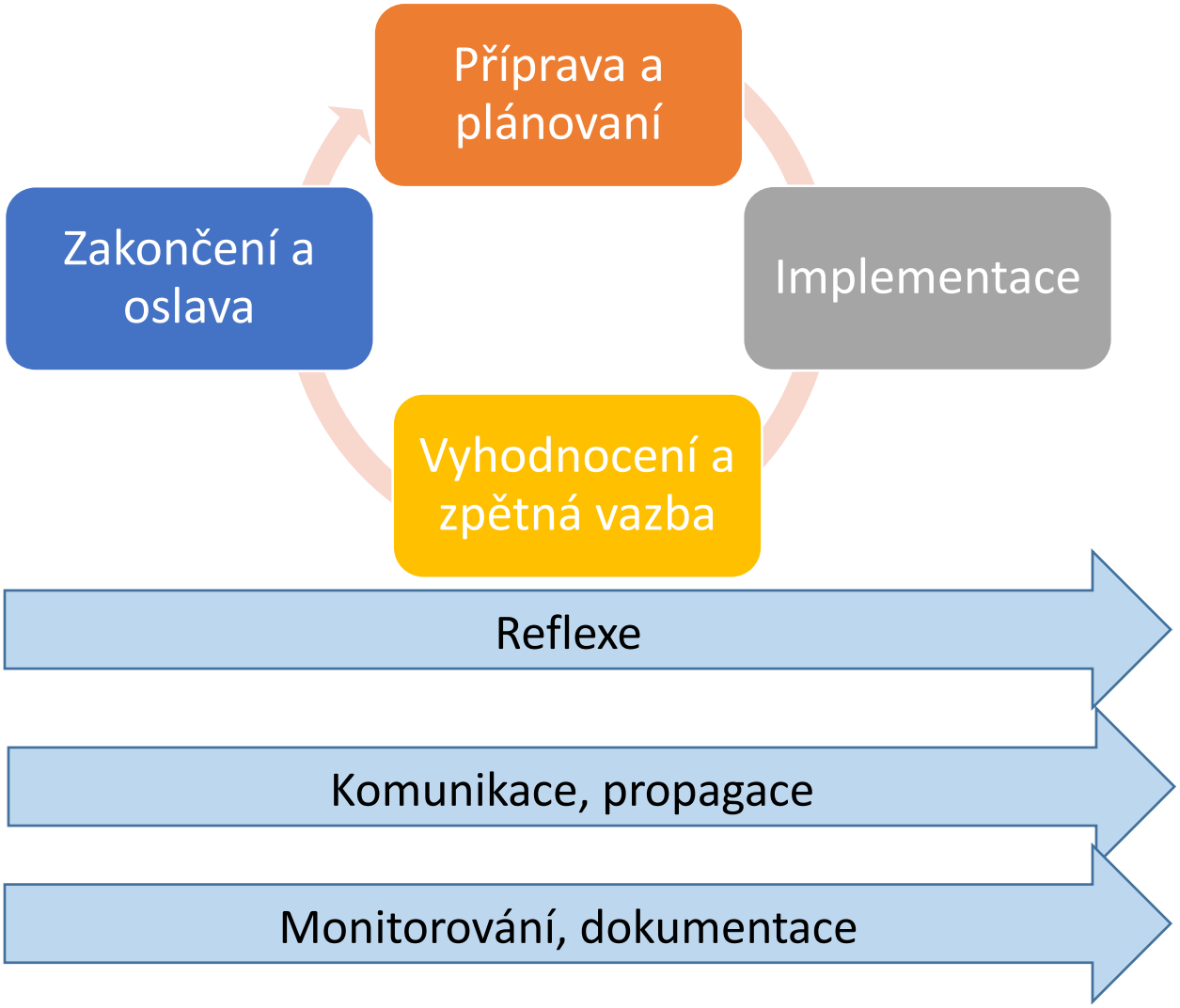

HANDOUT/SYLABUS 5
PŘEHLED KROKŮ PLÁNOVÁNÍ A IMPLEMENTACE

Před kurzem

1) Organizační aspekty
• Zjistěte, zda někdo na vaší katedře/instituci již absolvoval SL kurzy a pokuste se získat nějaké rady/mentorování (např. prostudováním obsahu kurzu nebo rozhovorem s kolegy)
• Pokud jste sami, zkuste zřídit síť podobně smýšlejících kolegů a studentů… pokud ne, zjistěte, jakou podporu můžete získat od své vlastní katedry/instituce při otvírání SL kurzu
• Nezapomeňte si prohlédnout pravidla a dodržovat katederní/institucionální politiku týkající se změn v učebních osnovách/sylabech a spolupráce s neakademickými partnery (např. smlouvy)
• Přemýšlejte o svých potenciálních komunitních partnerech a o tom, jak sdělit svůj nápad - zmapujte různé organizace/instituce ve vaší místní komunitě, které by mohly pracovat v oblasti vašich odborných/výzkumných zájmů/kurzů… naplánujte si s nimi schůzku… pozvěte je na svoji univerzitu a prodiskutujte svůj nápad… ceňte si jejich zpětné vazby… zjistěte jestli chtějí/potřebují smlouvu s vaší institucí… diskutujte o jejich potřebách a očekáváních…
• Pracujte na svém nápadu! Sdílejte to s někým a získejte zpětnou vazbu – je to možné? Je to realistické? Staví to vaši katedru/instituci, studenty nebo vás do „ohrožení“…? (např. politické riziko u některých témat)
• Analyzujte kolik času a své vlastní kapacity můžete věnovat vašemu SL projektu/kurzu

2) Aspekty kurzu
• vraťte se k výsledkům učení vašeho kurzu – ujistěte se, že SL je tou správnou metodou k jejich dosažení
• velikost skupiny – kolik studentů máte? Můžete je všechny smysluplně zapojit?
• „Co je malé, to je hezké“ - pokud se jedná o váš první kontakt s SL pedagogikou, začněte plánovat v malých krocích (např. Malý projekt, menší skupiny studentů, jeden komunitní partner…)
• Rozviňte své učební osnovy/sylabus včas - pečlivě přemýšlejte o potenciálních interaktivních metodách, které můžete použít ve svých hodinách
• Přemýšlejte o odpovědích na tyto otázky: Jak ověříte zájmy, potřeby a priority komunity, se kterou budete pracovat? Kdo bude rozhodovat o tom, jaké aktivity/činnosti budou v komunitě rozvíjeny? Kdo se účastní diagnostického procesu? Budou organizace partnerských komunit příjemci, spolupracovníky nebo spoluúčastníky projektu?

3) Studenti
• Nezapomeňte si prohlédnout různé právní otázky týkající se bezpečnosti/pojištění studentů
• Přemýšlejte o tom, kterou skupinu studentů chcete zapojit do SL kurzu – Bc. Nebo Mgr.? Přemýšlejte o jejich schopnosti zapojit se do vašeho SL kurzu/projektu.
• Přemýšlejte o tom, jak můžete propagovat SL a svůj kurz mezi studenty (zejména pokud jde o volitelný kurz) a jak je můžete motivovat k zapojení

Po zahájení kurzu

1) Organizační aspekty / Komunita
• jak moc se mohou vaši komunitní partneři a / nebo studenti zapojit se do (re)organizace kurzu

2) Aspekty kurzu

• ujistěte se, že vzdělávací cíle kurzu jsou dobře spojeny s plánovanou službou – služba má potenciál k dosažení těchto cílů/výstupů učení a sdělte očekávání svým studentům – buďte realističtí ohledně „záchrany světa“ – nechcete, aby byli vaši studenti zklamaní

• připravte své studenty na možnou nejistotu během procesu

• zapojte do svého kurzu některé profesionály z komunity (neakademiky) - nechte je spolupracovat se svými studenty – ať jdou studenti do komunity/partnerských organizací

• Přemýšlejte o otázkách: Jaké vazby na učební osnovy bude mít projekt? Které další by se mohly vyvinout? V jakých skupinách a na jakých oborech? Jaké další akademické oblasti by se daly přidružit k SL? Jak bychom je mohli přizvat ke spolupráci? K jakým institucionálním mechanismům bychom se měli uchýlit, abychom propojili kurikulární/akademické oblasti s SL projektem? Jsou cíle stanoveny jak pro službu, tak pro učení? Jak je služba propojená s učením a jak je toto spojení utvářeno?

3) Studenti

• Nezapomeňte sdílet všechny informace o kurzu se svými studenty (např. co budete dělat, jak budete tento kurz absolvovat a s kým budete všichni spolupracovat, co se od nich očekává) a založte vhodné komunikační kanály (např. facebooková skupina/ online kurzová platforma…)

• Sdělte studentům SL principy (např. ujistěte se, že diskutujete o důležitosti oceňování znalostí pocházejících z komunity, reciprocity v procesu ...)

• Definujte pracovní pravidla a skupiny/role spolu se svými studenty – práva a povinnosti také z hlediska etických a právních otázek (v komunikaci s partnery nebo při podávání zpráv) - definujte „hranice“

• Přemýšlet o zapojení studentů do rozhodovacího procesu týkajícího se tématu projektu a jak bude řešeno, například: v jakých okamžicích procesu jsou studenti zapojeni (diagnostika, plánování, implementace, hodnocení atd.)? Jakými způsoby? Zahrnuje projekt různé aktivity, kterých se mohou různí studenti účastnit podle svých schopností/kompetencí/dovedností?

HANDOUT/SYLABUS 6
ŠABLONA PRO PŘÍPRAVU SL KURZU

Než začnete vyučovat SL kurz doporučujeme vám odpovědět na několik otázek. Odpovědi jsou součástí plánování kurzu a zapojením SL do vašeho vyučovacího procesu.

1. Jaký je postoj vaší univerzity / fakulty / katedry a dalších učitelů, pokud jde o komunitní aktivity studentů? Jaké jsou zkušenosti s takovými aktivitami?

2. Jaký jsou vaše zkušenosti a postoj ke komunitním aktivitám?

3. Popište svou motivaci. Proč chcete implementovat SL?

4. Jaké jsou potřeby vaší fakulty nebo katedry? Které potřeby mohou být díky implementací SL naplněny?

5. Jaké jsou potřeby vašich studentů?

6. Jaké jsou potřeby komunity a organizace? Jak provedete mapování potřeb? Jak se spojíte s potenciálními partnery?

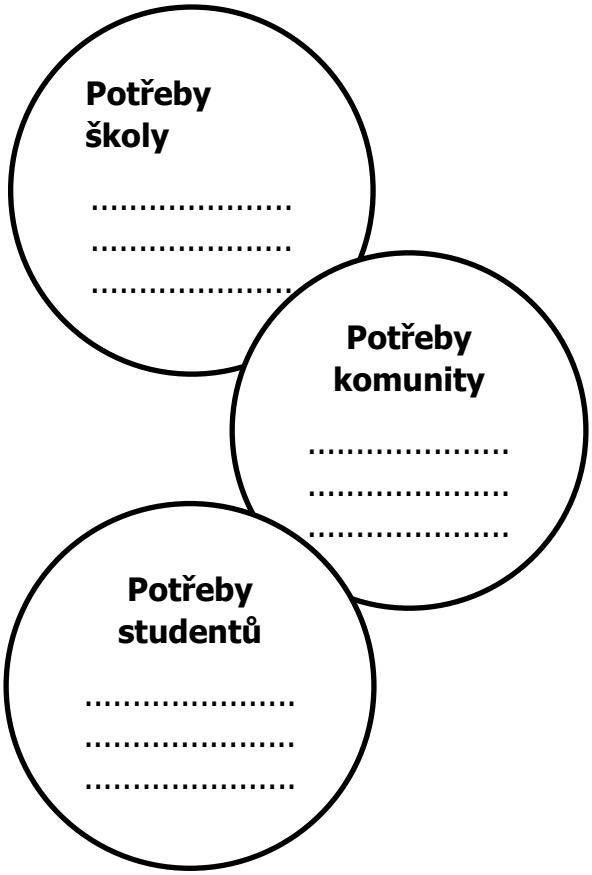

7. Jaké jsou možnosti implementace SL na vaší škole/katedře? Jaké očekáváte přínosy implementace SL na vaší škole? Potřebujete povolení k implementaci SL ve vašem kurzu?

8. Jaké jsou cíle implementace SL týkající se vašich studentů? Jaké znalosti, dovednosti a kompetence chcete rozvíjet? Jaké zkušenosti by implementace SL měla přinést? Co by se měli naučit?

9. Jaké jsou cíle implementace SL směrem ke komunitě? Jaké jsou očekávané přínosy pro komunitní partnery?

10. Naplánujte další aspekty implementace SL ve vašem kurzu:

a) Jaké jsou vzdělávací cíle kurzu?

b) Jaké jsou cíle služby?

c) Jak budete spolupracovat s partnery v komunitě? Jak se bude komunita zapojovat do procesu implementace SL v různých fázích? Jaká bude role partnerů v komunitě?

d) Jak jsou propojeny cíle učení a cíle služby?

e) O který studijní program se jedná?

f) Je kurz volitelný nebo povinný?

g) Jak budete motivovat studenty k účasti na kurzu?

h) Který SL model budete implementovat a proč?

i) Kolik studentů bude navštěvovat kurz?

j) Jaká bude role studentů v různých stádiích SL implementace? Jak budou zapojováni?

k) Jaké jsou předpoklady pro absolvování/zvládnutí kurzu? Jak budete studenty hodnotit?

l) Jak dlouhý bude SL projekt (jeden semestr ...)?

m) Kde bude projekt realizován?

n) Kolik učitelů se kurzu zúčastní?

o) Jak budete reflektovat se svými studenty? Jaké metody plánujete použít?

p) Jak vyhodnotíte SL implementaci? Jak budou do hodnocení zapojeni různí aktéři?

q) Jak budete reportovat o SL projektech?

a) Jak budete propagovat SL projekty?

11. Jaké výzvy a problémy si myslíte, že budete muset řešit během SL implementace?

12. Co musíte začít? Potřebujete nějakou podporu? Kdo vám může pomoci?

HANDOUT/SYLABUS 7
PŘÍKLADY REFLEXE

Snímek 1 – dobrá reflexe
Toto je poprvé, kdy jsem se potkala s užitečností svých znalostí pro praktický problém, kterému jsem čelila. Předtím to vypadalo tak abstraktní a teď to najednou dávalo smysl. Myslela jsem, že to bude mnohem jednodušší. Hodně komunikace, nedorozumění, kompromisů. Komunitní partner toho měl moc a my jsme se museli přizpůsobit jeho programu. Naštěstí jsem měla tým a společnými silami jsme situaci zvládli. Hodně jsem se toho dozvěděla o své budoucí profesi. Nemůžu se dočkat až začnu pracovat. Komunitnímu partnerovi se ten projekt líbil a spojení si udržíme pro případnou budoucí spolupráci. Možná, že v budoucnu budeme společně pracovat na nějakém jiném projektu.
(Nensi, 2016)

Snímek 2 – špatná reflexe
Občasně jsem se zapojoval, ale vlastně jsem se nic nenaučil. Myslím, že jsem promarnil čas. Nevidím smysl pracovat tak tvrdě a na tak dlouhou dobu, a to vše zdarma. Nevidím žádnou spojitost s výukovým kurzem. Mohl jsem využít svůj čas efektivněji. Komunitní partner se o projekt vůbec nezajímal. Byli jsme jen vetřelci v jeho hodně nabitém programu. (John, 2017)

Další témata/chyby
- je to nepřetržitá práce po celý semestr
- co říká jeho tým (zúčastnil se týmové práce?)
- komunita se musí přizpůsobit výstupu kurzu
- porozumění SL
- potřeba komunitního partnera a komunikace
- neflexibilní přístup během semestru vůči komunitnímu partnerovi a jeho potřebám

HANDOUT/SYLABUS 8
REFLEXE V SL

Proč spojujeme SL a reflexi?
SL je formou zážitkového vzdělávání, kde k učení dochází prostřednictvím cyklu akce a reflexe, protože studenti pracují s ostatními prostřednictvím procesu aplikace toho, co se učí, na komunitní problémy, a zároveň reflektují své zkušenosti při hledání způsobu, jak dosáhnout skutečných cílů pro komunitu a hlubšího porozumění sama sebe.
Zdroj: Eyler and Giles, 1999 found on https://serc.carleton.edu/sp/library/service/what.html

Experimentální učení

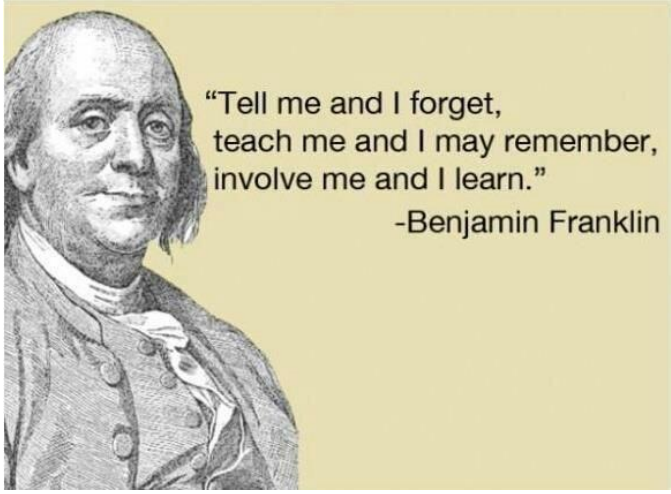

Nejběžnější přístup ke Kolbovu cyklu zážitkového učení lze vyjádřit pomocí následujícího grafu:

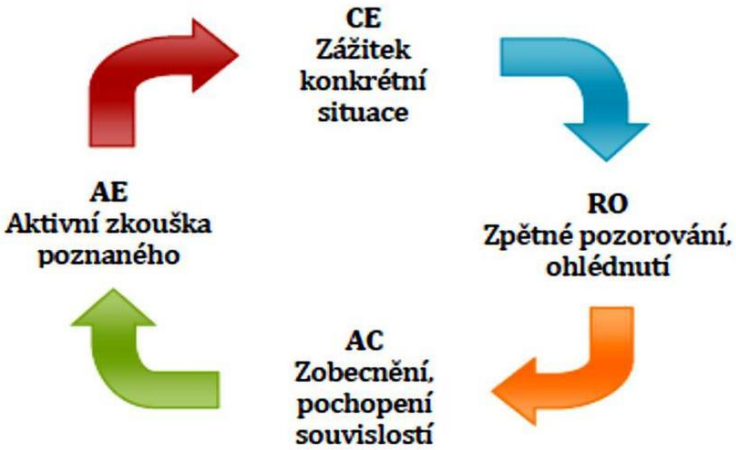

Zdroj: https://serc.carleton.edu/sp/library/enviroprojects/what.html, retrieved on August 31 2018

Teorie zážitkového učení Kolb (Kolb, 1984) definuje zážitkové učení jako „proces, kterým jsou znalosti vytvářeny prostřednictvím transformace zkušeností. Znalosti jsou výsledkem kombinace uchopení a transformace zkušenosti“.

Kolbova zážitková teorie učení představuje cyklus čtyř prvků
1. Konkrétní zkušenosti (CE)
2. Reflexní pozorování (RO)
3. Abstraktní pojetí (AC)
4. Aktivní experimenty (AE)

Cyklus začíná zážitkem, který student prožil, po kterém následuje příležitost k reflexi této zkušenosti. Teprve poté mohou studenti konceptualizovat a vyvodit závěry o tom, co prožili a pozorovali, což povede k dalším aktivitám, v nichž studenti budou experimentovat s různými způsoby chování. (Oxendine, Robinson a Willson, 2004)

Jak klást otázky pro účely reflexe?

Co?
- Co se stalo?
- Co jsi pozoroval?
- Jaký problém je řešen nebo jaké skupina ve společnosti se pomáhalo?

A co….?
- Naučili jste se nové dovednosti nebo objasnili zájem?
- Slyšeli jste, nebo pociťovali jste něco, co vás překvapilo?
- Jak se vaše zkušenost liší od toho, co jste očekávali?
- Jaký dopad to mělo na způsob, jakým vidíte situaci / zkušenosti? (Jaký úhel pohledu na věc máte?)
- Co se vám na té zkušenosti líbilo / nelíbilo?
- Co jste se dozvěděli o lidech / komunitě?
- Jaké jsou některé z naléhavých potřeb / problémů v komunitě?
- Jak tento projekt řeší tyto potřeby?

Co nyní?

Jaké se zdají být hlavní příčiny řešeného problému?
- Jaká další práce se v současné době věnuje řešení tohoto problému?
- Co jste se v rámci nastalé situace naučili?
- Jak takové znalosti můžete využít?

- Co byste se chtěli dozvědět více ve spojitosti s tímto projektem nebo problémem?
- Jaké následné kroky jsou nutné k řešení jakýchkoli problémů nebo potíží?
- Jaké informace můžete sdílet se svými vrstevníky nebo komunitou?
- Kdybyste mohli projekt udělat znovu, co byste udělali jinak?

Zdroj: https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/#, převzato dne: August 31 2018

Prvky reflexe

Efektivní strategie pro podporu reflexe jsou založeny na čtyřech základních prvcích reflexe známých jako „4 C“ v reflexi (Eyler, Giles and Schmiede, 1996). Tyto prvky (v anglickém jazyce každý ze 4 kroků začíná písmenem „C“ – odtud 4 C) jsou popsány níže:

Probíhající reflexe: Reflexe by měla být průběžnou součástí vzdělávání žáka, která by se měla odehrávat před, během a po zážitku.

Propojená reflexe: Propojte „službu“ v komunitě se strukturovaným „učením“ ve třídě. Bez strukturované reflexe se studentům nepodaří překlenout propast mezi konkrétními zkušenostmi spojenými se službou komunitě a abstraktními problémy diskutovanými ve třídě.

Podnětná reflexe: Instruktoři by měli být připraveni klást otázky a nápady, které jsou neznámé nebo i dokonce provokativní s cílem přimět žáka ke zvažování různých perspektiv, ale vždy v respektující atmosféře. Reflexe musí studenty podnítit a provokovat ke kritickému myšlení.

Kontextová reflexe: Zajišťuje, aby reflexní aktivity nebo témata byla ve vztahu ke zkušenostem studentů přiměřená a smysluplná.

Zdroj: https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/#, převzatp dne: August 31 2018

Podněty pro provedení reflexe:

Reflexe se může odehrávat ve třídě, v komunitní organizaci nebo individuálně v rámci kurzu. Existuje celá řada smysluplných reflexních praktik a strategií, které mohou být začleněny do SL, včetně často používaných přístupů uvedených níže.

• **Časopisy**: Psaní v časopisech je široce využíváno v rámci SL programu za účelem zvýraznění reflexe. Nejvíce přínosné je, když instruktoři kladou klíčové otázky pro analýzu.
• **Etnografie**: Studenti zachycují své komunitní zkušenosti prostřednictvím terénních poznámek.
• **Případové studie**: Studenti analyzují problém/téma organizace a vypracují případovou studii, která identifikuje, která rozhodnutí je třeba učinit.
• **Prezentace na hodině multimédií**: Studenti vytvoří video nebo fotografický dokument o komunitním zážitku.
• **Teoretické aplikační papíry**: Studenti vyberou hlavní teorii, která je předmětem kurzu, a analyzují její aplikaci na zkušenosti v komunitě.
• **Agenturní analytické dokumenty**: Studenti identifikují organizační strukturu, kulturu a poslání.
• **Prezentace pro komunitní organizace**: Studenti prezentují práci zaměstnancům komunitních organizací, členům představenstva a účastníkům.

• **Řečníci:** Pozvěte členy komunity nebo zaměstnance organizace, aby prezentovali ve třídě konkrétní problematické oblasti.
• **Skupinová diskuse**: Prostřednictvím řízených diskuzních otázek studenti kriticky přemýšlí o svých SL zkušenostech.
• **Komunitní události**: Identifikujte komunitní události, kterých se studenti mohou zúčastnit, aby se dozvěděli více o problémech.

- **Mapování:** Vytvořte vizuální mapu, která ukazuje, jak se SL zkušenost propojuje s většími problémy na státní / národní / globální úrovni.
- **Videa**: Prohlédněte si video nebo dokument a vyvolejte diskusi o kritických otázkách, které se týkají jejich SL zkušeností.
- **Dopisy editorovi**: Studenti píší dopis editorovi nebo vládním úředníkům, kteří se zabývají otázkami důležitými pro komunitní organizace, v nichž pracují.
- **Kreativní projekty**: Studenti vytvoří koláž nebo složí báseň či píseň, aby vyjádřili svůj zážitek.
- **Blog:** Vytvořte blog kurzu, kde studenti mohou zveřejňovat komentáře o svých zkušenostech.
- **Reflexní čtení**: Najděte články, básně, příběhy nebo písně, které se vztahují ke službě, kterou studenti dělají a které by měly potenciál vyvolat diskusní otázky.

Zdroj: https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/#, převzato dne: August 31 2018

<u>Ukázka otázek pro účely reflexe</u>

- Jaká je vaše role v organizační struktuře komunity?
- Jaká byla vaše počáteční očekávání? Změnila se tato očekávání? Jak? Proč?
- Je něco, co Vám díky komunitnímu zapojení otevřelo oči?
- Jak se motivujete k návratu do své vlastní role/pozice, když se na to necítíte?
- Jaké konkrétní dovednosti jste použili v organizaci?
- Popište osobu, se kterou jste se setkali v komunitě a která na vás udělala silný dojem, pozitivní nebo negativní.
- Vidíte výhody komunitní práce? Proč nebo proč ne?
- Změnil se váš pohled na cílovou skupinu/populaci, se kterou jste pracovali? Jak?
- Jak ovlivňuje životní prostředí a sociální podmínky uživatele služeb dané organizace?
- Jaké institucionální struktury existují ve vaší organizaci nebo komunitě? Jak vás ovlivňují lidé, se kterými pracujete?
- Ovlivnila tato zkušenost váš pohled na svět? Jak?
- Byly vaše kariérní možnosti rozšířeny díky SL zkušenosti?
- Proč existuje organizace, pro kterou pracujete?
- Překvapilo vás něco na vašem zapojení do komunity? Pokud ano, co?
- Co z toho, co jste udělali, se vám zdálo být v komunitě efektivní nebo neefektivní?
- Jak se změnilo/mění vaše chápání komunity v důsledku vaší účasti na tomto projektu?
- Jak můžete pokračovat ve svém zapojení do této skupiny nebo společenského problému?
- Jak můžete vzdělávat ostatní nebo zvýšit povědomí o této skupině nebo společenském problému?
- Jaké jsou nejtěžší nebo nejuspokojivější části vaší práce? Proč?
- Diskutujte o jakýchkoli zklamáních nebo úspěších vašeho projektu. Co jste se z toho naučili?
- Už jste se během své komunitní práce setkali s tím, že jste „outsiderem“? Jak se liší bytí „outsiderem“ od toho, že jste „znalcem nebo expertem“?
- Jak jsou vaše hodnoty vyjádřeny prostřednictvím vaší komunitní práce?
- Co při práci s komunitou u vás vyvolává nepříjemné pocity? Proč?
- Doplňte tuto větu: Kvůli/díky SL jsem ...

Zdroj: https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/#, převzato dne August 31 2018

Literatura

1. *, Critical Reflection for Service Learning, University of Connecticut, https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/#, retrieved on August 31 2018
2. *, Pedagogy in action, the SERC portal za educators (2018). https://serc.carleton.edu/sp/library/enviroprojects/what.html, retrieved on August 31 2018
3. Eyler, J., Giles, D.E. & Schmiede, A. (1996). A Practitioner's Guide to Reflection in Service-Learning identify, Student voices and reflection, Vanderbilt University, 1996
4. Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. New Jersey: Prentice-Hall
5. Oxendine, C., Robinson, J. & Willson, G. (2004). Experiental learning. Learning, Teaching & Technology, ebook
6. Eyler and Giles, 1999 found on https://serc.carleton.edu/sp/library/service/what.html

Ukázka evaluačního dotazníku

Please fill in all questions in the questionnaire. All of your answers will be used to improve future trainings!

Vyplňte prosím všechny otázky v dotazníku. Všechny vaše odpovědi budou použity ke zlepšení budoucích školení!

1. **Zhodnoťte užitečnost různých částí výcviku pomocí následující hodnotící stupnice (projděte všechny části výcviku):**

1 - Velmi užitečné 2 - Částečně užitečné 3 - Neužitečné

Části výcviku	**1**	**2**	**3**
Lekce 1 Úvod k výcviku			
Lekce 2 Třetí poslání Univerzit			
Lekce 3 Klíčové prvky a definice SL			
Lekce 4 Model SL kvadrantu a vzájemná přenositelnost prvků			
Lekce 5 Kroky & Proces (plánování a implementace)			
Lekce 6 Reflexe v SL			
Lekce 7 Evaluace, zakončení a oslava			
Lekce 8 Dokumentace, komunikace, propagace			
Lekce 9 Šablony pro SL kurz a jeho evaluaci			

1. **Vyjádřete míru souhlasu s následujícími výroky:**

1 silný souhlas ..... 5 silný nesouhlas

Výroky	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

Znalosti a dovednosti získané v rámci školení využiji v další práci se studenty					
Školení naplnilo má očekávání					
Během školení jsem získal potřebné znalosti a dovednosti o SL metodologii					
Presentace byla jasná a srozumitelná					
Presentace byla zajímavá a inspirativní					
Měl jsem dost prostoru pro sdílení zkušeností s ostatními účastníky v průběhu školení					
Měl jsem dostatek příležitostí se aktivně zapojit během školení					
Množství poskytnutých materiálů (písemné materiály, PowerPoint prezentace, odkazy na literaturu, internetové zdroje a webové stránky) bylo správně odhadnuto.					
Poskytnuté materiály (písemné materiály, PowerPoint prezentace, odkazy na literaturu, internetové zdroje a webové stránky) byly jasné a srozumitelné					
Měl jsem dostatek příležitostí se něco naučit během školení					
Jsem spokojený s celkovou kvalitou školení					
Rozdané materiály a letáky pro účastníky byly plně dostačující					
Místo setkání I občerstvení byly v pořádku					
Čas vyhrazený pro školení byl optimálně využit					

2. Co jste se během školení naučili?

3. Prosím, popište tu část školení, která na vás nejvíce zapůsobila.

4. Jaké změny nebo doporučení byste měl pro školitele?

5. Sem můžete doplnit další případné komentáře:

PŘÍLOHY – SL VE VYSOKOŠKOLSKÉM VZDĚLÁVÁNÍ PARTNERSKÝCH ZEMÍ

SL ve vysokoškolském vzdělávání Rakouska

SL ve vysokoškolském vzdělávání Chorvatska

SL ve vysokoškolském vzdělávání České republiky

SL ve vysokoškolském vzdělávání Rumunska

SL ve vysokoškolském vzdělávání Slovenska

SL v rámci vysokoškolského vzdělávání v Rakousku

Třetí poslání je motorem k zahájení změn mimo vědecký systém a k nalezení odpovědí na společenské výzvy. Patří sem například odkazy a články o výsledcích výzkumu v médiích stejně jako SL. Třetí poslání se zaměřuje na kontakt mezi akademickým světem a vnějším světem v oblastech výuky a výzkumu. Na jedné straně má třetí poslání ekonomický rozměr, ve kterém lze rozeznat ekonomický model jednání zaměřený na zdroje (např. přenos technologií), na druhé straně společenský rozměr, který lze vnímat jako porozumění vědě ve společnosti. Třetí poslání je považováno za způsob myšlení pro naplnění těchto prvních dvou poslání.[1] SL je vnímán jako součást třetího poslání. SL se stal důležitou součástí vzdělávacího systému v Rakousku díky tomu, že se věnuje tématu SL a významu Třetího poslání pro jak univerzity, tak společnost. SL jako nástroj k plnění třetího poslání patří ke vzdělávání. SL tak ovlivňuje obě poslání společně – jak vzdělávání, tak i třetí poslání univerzity.

V roce 2017 vydalo Rakouské Spolkové Ministerstvo pro Vědu, Výzkum a Ekonomiku **Národní strategii sociální dimenze vysokoškolského vzdělávání**. I když cílem těchto „akčních linií" je usnadnit přístup k vysokoškolskému vzdělávání studentům různého původu a pojem „Service Learning" není výslovně uveden, některá opatření zahrnují obsah „Service Learningu" v nejširším slova smyslu. Například „Akční linie 3: uznávání a validace informálních a neformálních kompetencí", která zmiňuje potřebu „konečné meziodvětvové dohody o strategii pro validaci neformálního a informálního učení v rámci **Strategie celoživotního vzdělávání v Rakousku,** LLL: 2020"[1]. Výše uvedená rakouská LLL: Strategie 2020, v souladu s „Akční linií 6" zahrnuje „posílení„ komunitního vzdělávání "prostřednictvím komunitních institucí a v organizované občanské společnosti."[2]

Jednou z několika rakouských nabídek, mimo jiné na podporu komunitního učení, je platforma **Atlas dobré výuky**[1], kterou implementovalo Spolkové Ministerstvo Školství, Vědy a Výzkumu ve spolupráci s rakouskými vysokými školami. Web také poskytuje příklady dobré praxe na téma Service Learning s podrobným popisem kurzů a doporučení pro jejich uvedení do praxe.

Rostoucí počet rakouských univerzit, univerzit aplikovaných věd a vysokých pedagogických škol již několik let úspěšně poskytuje kurzy SL. Vídeňská Univerzita např. spustila platformu pro učitele ve vysokoškolském vzdělávání za účelem získávání informací o tématu Service Learning a sdílení nápadů o kurzech. Institucionální jednotky, jako je Servisní a kompetenční centrum pro inovativní výuku a učení na Univerzitě aplikovaných věd v St. Pölten nebo Centrum pro výukové technologie a inovace na univerzitní College of Teacher Education Vienna, jakož i několik dalších, také vedou workshopy na podporu učitele vysokoškolského vzdělávání v tématu Service Learning.[3]

Připravila Maria Haupt

[1] Příklady dobré praxe v Rakousku najdete také ve zprávě „Europe Engage. Rozvíjení kultury občanské angažovanosti prostřednictvím SLv rámci vysokoškolského vzdělávání v Evropě. Zpráva: Identifikace dobré oraxe "(2016): http://europeengagedotorg.files.wordpress.com/2015/10/o2a2-full.pdf (31.03.2019).
[1] viz http://thirdmission.univie.ac.at/service-learning/ (31.03.2019).
[1] Viz např. http://skill.fhstp.ac.at/2017/10/tdl17fhstp-service-learning-third-mission-als-motor-form-von-deeper-learning/ or http://zli.phwien.ac.at/?s=service+learning (31.03.2019).

SL v rámci vysokoškolského vzdělávání v Chorvatsku

První snahy o zřízení „skutečných“ kurzů SL na vysoké škole v Chorvatsku lze vysledovat na konci 90. let a na Fakultě humanitních a sociálních věd Univerzity v Rijece – v akademické oblasti byl zahájen modul „Vzdělávání pro rozvoj občanské společnosti“ v akademickém roce 1997/98 na katedře pedagogiky[1]. V té době se modul skládal ze tří kurzů - Vzdělávání pro rozvoj občanské společnosti, Pedagogika volného času a zážitkové učení v mimoškolních činnostech - a všechny tři kurzy trvaly po celý akademický rok. V rámci jejich vlastních (profesních) zájmů se od studentů očekávalo, že navážou udržitelný vztah s místními nevládními organizacemi, zapojí se do konkrétních projektů a aktivit, které by mohly reflektovat a přispívat k některým otázkám místního významu, a nakonec informovat o své angažovanosti prostřednictvím různých úkolů a formou reflexních deníků.

Podobné iniciativy (i když ne vždy nastaveny tak, aby se řídily zásadami SL) se začaly objevovat na různých univerzitách od počátku roku 2000, avšak v oblasti sociálních věd dominovaly. Akademičtí pracovníci z University of Rijeka (Fakulta humanitních a sociálních věd, Ekonomicko-správní fakulta) a ze Záhřebské univerzity (Fakulta pedagogických a rehabilitačních věd, Politologie a Fakulta humanitních a sociálních věd) byli právě těmi, kdo vnesli SL pedagogiku a inovaci do vysokoškolského vzdělávání a učení. Takové iniciativy byly sporadické, obvykle bez jakékoli zvláštní institucionální podpory a byly zakotveny do volitelných, nikoli povinných kurzů.

První impulz pro udržitelnější SL kurzy se objevil v roce 2017 v rámci Operačního programu „Efektivní lidské zdroje 2014–2020“ Evropského sociálního fondu. Úřad pro spolupráci s nevládními organizacemi Chorvatské republiky, jako zprostředkující orgán úrovně 1 v rámci uvedeného operačního programu, vydal Rozhodnutí o financování výzev k předkládání návrhů na návrhy projektů *Podpora rozvoje partnerství organizací občanské společnosti a vyšších vzdělávacích institucí pro zavádění SL programů.* Celkovým cílem výzvy bylo zvýšit počet studentů se získanými praktickými znalostmi a dovednostmi pro řešení konkrétních sociálních problémů a přispívat k rozvoji komunity. Konkrétními cíli byly tyto: (I) Posílení profesních, analytických a advokačních kapacit organizací občanské společnosti prostřednictvím spolupráce s vysokoškolskými institucemi a (II) Zavedení udržitelných programů vzdělávání na vysokých školách v rámci systematického vzdělávání pro účely posílení sociální odpovědnosti akademických pracovníků a studentů. Bylo to poprvé v Chorvatsku (a pravděpodobně i v Evropě), že část programu ESF se zaměřila přímo na rozvoj SL programů / SL kurzů na vysokoškolské úrovni, alokovala na výzvu přibližně 3,6 mil. EUR, případně na až dvacet čtyři (financovaných) projektů.

Výzva významně přispěla (a stále přispívá) k propagaci SL pedagogiky v Chorvatsku. Pět národních veřejných univerzit – Univerzita v Záhřebu, ve Splitu, Rijece, Osijeku a Dubrovniku (přesně jejich ústavodárci) a několik univerzit aplikovaných věd zapojených jako partnerské instituce s nevládními organizacemi, které byly formálně zřízeny jako projektoví žadatelé. Síť partnerských institucí vytvořená kolem těchto dvaceti čtyř projektů ukazuje rozmanitost a množství jak (akademických) vědních oborů, tak právní status partnerů a pracovní oblasti. Tyto projekty proto slouží jako platforma pro spolupráci mezi nevládními organizacemi (pracující v oblasti vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče, politiky a veřejné politiky, menšin, lidských práv, LGBT, bezdomovectví, udržitelnosti, politické účasti atd.), profesními sdruženími, výzkumnými instituty, místními a regionálními dobrovolnickými centry, státními agenturami a centry a studentskými sdruženími.

Většina projektů byla / je organizována na docela podobné platformě, nabízející vzdělávací školení pro akademické pracovníky a další partnerské organizace, SL prezentační seminář pro studenty, vypracování příruček pro začátečníky a další užitečné materiály (dostupné jak tiskem tak online)), zřízení pracovních skupin pro diskusi o možnostech a formách společného rozvoje vysokoškolských SL kurzů, zřízení univerzitních / fakultních středisek pro výuku SL (např. Ekonomicko-správní fakulta na

Univerzitě ve Splitu), organizování a zapojení se do akcí pro širokou veřejnost a pořádání konference k další podpoře SL a myšlenky sociální odpovědnosti univerzity.

Mezi nimi byla například *První Chorvatská Konference o učení SL na univerzitách*: Životní prostředí a vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje v Chorvatsku, pořádaná Asociací pro přírodu, životní prostředí a udržitelný rozvoj a jejich partnerskými fakultami z University ve Splitu[1]. Na konferenci se sešlo kolem šedesáti účastníků (akademiků, odborníků, nevládních organizací, studentů, finančních agentur), kteří se zapojili do výměny stávajících znalostí, zkušeností a výzev souvisejících s poskytováním SL kurzů v národním i mezinárodním kontextu. Konference posloužila jako důležitá platforma pro propojení některých hlavních aktérů SL programů / SL kurzů v Chorvatsku. Iniciativa na vytvoření první SL sítě v Chorvatsku patří mezi významné výsledky konference, stejně jako zveřejněné sborníky konferencí (v tištěné verzi i online), jako první svého druhu, zaměřené výhradně na referáty související se SL v oblasti vysokoškolského vzdělávacího systému v Chorvatsku.

Described initiatives are quite recent and therefore it remains to see their further development. However, major developments of service-learning in Croatian higher education have been documented within the past two years, and it remains now to follow future progress and engage more into research, as to better inform future 'evolution' of service-learning in Croatia.

Připravila Bojana Ćulum Ilić

SL v rámci vysokoškolského vzdělávání v České Republice

V České republice existuje samostatný Zákon o vysokých školách (zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb.), Který spolu s nařízeními vlády (ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy - MŠMT) určuje roli a postavení vysokých škol v česká společnosti. Zákon stanoví, že praktická školení jsou součástí bakalářského i magisterského studia a instituce by měla studentům poskytnout možnost získat teoretické i praktické dovednosti. V úvodních ustanoveních zákon navíc uvádí, že vysokoškolské instituce:
a) „nabízí další formy vzdělávání; usnadňování získávání, rozšiřování, prohlubování a obnovování znalostí v různých oblastech učení a kultury, a tím přispívají k celoživotnímu vzdělávání;
b) hrají aktivní roli ve veřejné diskusi o sociálních a etických otázkách, kultivují kulturní rozmanitost a vzájemné porozumění, formují občanskou společnost a připravují mladší generaci na život v takové společnosti;
c) přispívají k rozvoji jak na národní, tak na regionální úrovni při spolupráci s různými úrovněmi státní správy a regionální a obecní správy, jakož i s podnikatelskými a kulturními komunitami;“
Třetí role univerzit je navíc výslovně uvedena v Bílé knize o terciárním vzdělávání, která byla napsána v roce 2008 kolektivem orgánů vysokoškolského vzdělávání pro MŠMT, aby jí poskytla teoretický základ pro reformu systému vysokého školství v ČR.

Dalším právním dokumentem, který se částečně zabývá třetí rolí vzdělávacích institucí, je Dlouhodobý záměr pro vzdělávací a vědecké účely; Výzkum a inovační rozvoj; Umělecké a jiné tvůrčí činnosti pro vysoké školy v letech 2016 - 2020. Zde najdete informace o měnícím se prostředí, kterému by se měly vysoké školy přizpůsobit a to především posílením úlohy angažovaného občanství studentů, celoživotního vzdělávání a určením nových výzev. Tento dokument se řídí zásadami stanovenými ve Strategickém rámci evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě („ET 2020“).
Nařízení vlády č. 275/2016 Sb. pojednává o Standardech pro získání akreditace pro studijní programy VŠ a klade velký důraz na třetí roli vysokých škol, přesněji na spolupráci se subjekty mimo univerzitu, sociální odpovědnost nebo na praktická školení (nejméně 8 týdnů v akademických a 12 týdnů v profesně orientovaných bakalářských programech).
Každá univerzita má svou vlastní strategii, jak podpořit třetí roli; hlavní zaměření je nasměrováno na aplikovaný výzkum. Významný je rostoucí zájem o podporu občanské společnosti, charitativních a nevládních organizací. Univerzity jsou uznávány jako důležití aktéři ve společenském a ekonomickém rozvoji.
Závěrem lze říci, že v České republice existuje několik právně závazných dokumentů, které otevřeně vyzývají k posílení třetí role vysokých škol v souladu s předpisy a doporučeními EU. Třetí role vysokých škol v ČR je stále příliš široce definovaná – někteří to vnímají jen jako součást PR a jiní jako obchodní příležitosti pro univerzitu.

Zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb. uvádí, že veřejné vysoké školy v České republice jsou nezávislé, pokud jde o stanovení podmínek pro přijetí ke studiu, stanovení poplatků za studium a návrh studijních programů. Proto je každý studijní program navržen velmi specifickým způsobem a kurikulum se na jednotlivých univerzitách / studijních programech liší. To také přináší mnoho příležitostí pro různé aktivity na podporu třetího poslání a zahájení činností, jako je SL.

Univerzita Palackého v Olomouci
Univerzita je povinna poskytovat studentům vynikající znalosti a zkušenosti jak učitelů, tak výzkumníků, což jim umožní získávat a aplikovat znalosti z vybrané disciplíny a transformovat je do nových příležitostí pro sebe, svou komunitu a svět. Univerzita bude rozvíjet aktivity v oblasti kulturního života, sociálního života a zdravého životního stylu. Bude aktivně hledat více příležitostí a reagovat na potřeby společnosti.

Posláním Univerzity Palackého v Olomouci je podporovat zapojení studentů do všech oblastí výzkumu, kultivovat kritické a kreativní myšlení a vytvářet znalosti a poskytovat vysoce kvalitní vysokoškolské vzdělání v široké škále přírodních, lékařských, zdravotnických, sociálních a humanitních věd na bakalářské, magisterské a doktorské úrovni. Aktivní partnerství UP s regionální a globální komunitou přispívá k rozvoji intelektuálního bohatství společnosti, k jejímu udržitelnému vědeckému, technickému, kulturnímu a sociálnímu rozvoji.

Tyto definice, přísahy a poslání vytvářejí prostor pro výuku / učení se teoriím, její aplikaci během praxí, ale také její testování a využití v rámci služby pro společnost a komunitu, v níž člověk žije. V lednu 2018 proběhlo sezení „U kulatého stolu," kterého se účastnila většina fakult Univerzity Palackého a kde se všichni mohli podělit o své zkušenosti s aktivitami spojenými s třetím posláním univerzity. Rektor UPOL uvedl, že UPOL by měl pracovat na svém třetím poslání a více spolupracovat s komunitami, které univerzitu obklopují. Účastníci sdíleli své aktivity na příslušné Fakultě, které korespondovaly s principy Service Learningu (SL).
Výsledky byly překvapivě pozitivní – to znamená, že na všech zastoupených Fakultách se již podařilo implementovat některé SL aktivity do jejich praxe. Některé z nich jsou aplikovány v oblasti terénních stáží, jiné v rámci dobrovolného zapojení studentů (s podporou učitele). Někteří učitelé se při implementaci těchto aktivit shodli také na konkrétních výzvách a překážkách. Na základě odpovědí účastníků je zřejmé, že každá fakulta nebo dokonce katedra UPOL má odlišný organizační přístup k SL (částečně na základě oblasti znalostí, které poskytují, a možností s tím spojených). Většina učitelů UPOL spolupracuje s organizacemi mimo univerzitu při implementaci SL aktivit. Někteří zřídili svá vlastní centra, aby vytvořili prostor, kde si studenti mohou implementovat své získané znalosti - např. Právní klinika nebo Centrum fyzikální analýzy.
Všichni členové by rádi pokračovali ve spolupráci s Katedrou křesťanské sociální práce jako s partnerem SLIHE, aby zviditelnili společensky odpovědné činnosti (SRA) na UPOL a společně navrhli rámec pro implementaci SL na UPOL. Všichni účastníci jsou také otevřeni podpoře spolupráce napříč fakultami a katedrami. Univerzita Palackého také vyvinula projekt s názvem Projekt UniOn - Občanská univerzita. Je to univerzitní platforma založená na partnerství a dialogu s veřejností. V souladu se zákonem o vysokých školách (úvodní ustanovení § 1) je UniON otevřen dobrovolné spolupráci se:
a) základními a středními školami, kluby seniorů, zájmovými sdruženími a všemi participanty místních vzdělávacích akcí po celé České republice;
b) studenty a učiteli nebo sdruženími sdružujícími pomoc, radu a povědomí v různých oblastech lidské činnosti.

Zdroje:
https://is.muni.cz/th/wwu5t/Mikulova_DP.pdf
http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa
https://www.tc.cz/cs/storage/a18e0e2993d1b54e85281edcfffbada92e17c678?uid=a18e0e2993d1b54e85281edcfffbada92e17c678
http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/DZ_2016_2020.pdf
http://denikreferendum.cz/clanek/16551-treti-role-podle-univerzity-karlovy
https://www.slideshare.net/ipnkredo/tet-role-eskch-vysokch-kol-vzkumn-zprva-ipn-kredo
https://www.asvsp.org/standardy/
https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/
https://files.upol.cz/sites/pub/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc={69665BFF-FF01-4C10-B925-8F9722D29332}&file=zprava_hodnoceni_kvality-13_12_2018.pdf&action=default
https://www.slideshare.net/ipnkredo/tet-role-eskch-vysokch-kol-vzkumn-zprva-ipn-kredo
https://www.upol.cz/univerzita/hodnoceni-kvality/
https://www.asvsp.org/standardy/
https://www.csvs.cz/
https://union.upol.cz/o-projektu/

Připravila Tatiana Matulayová

SL v rámci vysokoškolského vzdělávání v Rumunsku

V současné době má Rumunsko celkem 49 veřejných (státních) univerzit a 8 soukromých. Podle údajů, které nabízí Ranking Web of University (www.webometrics.info/en/Europe/), je pět nejlepších vysokých škol v Rumunsku následující: Babeș-Bolyai University v Cluj-Napoca, Univerzita v Bukurešti, Alexandru Ioan Cuza University v Iași, Západní univerzita v Temešváru a Technická univerzita v Cluj-Napoca.

Kvalitativní analýza oficiálních prohlášení pěti hlavních univerzit, které lze najít online v jejich Strategických Plánech 2016–2020, naznačuje, že ačkoli v dokumentech není konkrétně pojednáno o konceptu Service-Learningu, všechny tyto vysoké školy prezentují své poslání a hodnoty ve třech hlavních kategoriích: vzdělávání, výzkum a občanská angažovanost. Ačkoli se termín třetí poslání v oficiálních dokumentech rumunských vysokých škol vždy neobjevuje explicitně, jeho význam a charakteristiky jsou vždy součástí jejich poslání. Proto se v poslání odkazuje na triádu moderních akademických institucí, tj. pokročilý výzkum, vzdělávání a příprava studentů na současnou společnost a na společensky odpovědnou budoucnost (např. Strategický plán Univerzity Babeș-Bolyai 2016–2020). Ve stejné linii identifikace charakteristik koncepce třetího poslání a SL v oficiálních institucionálních dokumentech rumunských vysokých škol obsahuje Strategický plán univerzity v Bukurešti prohlášení, že jedním z poslání univerzity je občanská účast ve smyslu řešení potřeb komunity a země a nalezení optimálních řešení založených na znalostech (Strategický plán Univerzity v Bukurešti 2016–2020). Tato konkrétní prohlášení ve směru občanské angažovanosti a řešení založená na znalostech pro potřeby komunity lze interpretovat jako příznivý prostory pro plánování a zavádění SL na institucionální úrovni v rumunských vysokých školách.

Dalším předpokladem pro institucionální implementaci Service-Learningu v rumunských vysokých školách je národní legislativní rámec podporující dobrovolnické aktivity studentů (v souladu s evropskou legislativou), jakož i smlouvy o spolupráci s partnery z komunit za účelem usnadnění umístění studentů během terénních vzdělávacích aktivit a stáží. Proto je každá univerzita prostřednictvím svých kateder povzbuzována k tomu, aby navázala oficiální spolupráci s komunitními partnery, a to buď v rámci vzdělávacích postupů (terénní vzdělávání, školení předškolních učitelů), nebo v souvislosti s výzkumnými projekty (poznámka: jsou zahájeny specifické finanční výzvy každý rok Rumunským národním úřadem pro financování výzkumu a vývoje / www.uefiscdi.ro, které podporují spolupráci mezi univerzitami a komunitními partnery).

Formální dobrovolnictví a komunitní programy koordinované studentskými organizacemi se v Rumunsku začaly objevovat relativně nedávno, krátce po rumunské revoluci v roce 1989 (Rebeleanu & Nicoara, 2011). Rumunský Národní Zákon o Dobrovolnictví (zákon č. 195/2001, znovu publikovaný) ve své první podobě definuje dobrovolnictví jako *„činnost ve veřejném zájmu, kterou fyzická osoba svobodně provádí ve prospěch ostatních, aniž by obdržela nějakou finanční odměnu“*. Zákon o dobrovolnictví v Rumunsku prošel několika změnami ve směru prosazovaném Evropskou úmluvou o podpoře Nadnárodní Dlouhodobé Dobrovolnické Služby pro Mladé Lidi (2000), kterou Rumunsko ratifikovalo v roce 2003 (Rebeleanu & Nicoara, 2011). Počet studentských organizací propagujících dobrovolnictví vůči komunitě v Rumunsku od roku 2000 roste a několik vysokých škol začalo identifikovat možnosti propojení dobrovolnických programů studentů s obsahem kurikula a profesními kompetencemi spojenými s konkrétními kurzy (tyto směry se vztahují k myšlence připravenosti na implementaci Service-Learningu; Rusu, Bencic, & Hodor, 2014). Vynikající příležitosti k výměně osvědčených postupů v oblasti komunitně orientovaného dobrovolnictví byly a jsou nabízeny prostřednictvím programu *„Mládež v akci“*, který v Rumunsku řídí Národní agentura pro komunitní programy v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (Rebeleanu & Nicoara, 2011). Od téměř svých deseti let mají studenti také šanci přijít do styku s konceptem Service-Learningu prostřednictvím různých

aktivit a programů organizovaných nevládními organizacemi v Rumunsku (např. New Horizons Foundation) zaměřených na občanskou angažovanost mládeže a na potřeby znevýhodněných komunit v Rumunsku.

Pokud jde o výzkumné a institucionální rozvojové projekty, které se výslovně zabývají konceptem Service-Learningu v kontextu třetího poslání univerzity, oficiálně dostupné informace naznačují povzbudivý trend týkající se zájmu rumunské akademické obce o strategii SL. V Rumunsku tedy v současné době probíhají dva mezinárodní projekty (Erasmus + projekty), které se zabývají tématem SL ve vysokoškolském vzdělávání, a to takto: (1). SL vzdělávání ve vysokoškolském vzdělávání - podpora třetího poslání vysokých škol a občanské angažovanosti studentů (2017–2020) - toto konsorcium koordinuje Univerzita Mateja Bela na Slovensku a zahrnuje následující evropské vysoké školy: Babes-Bolyai University (Rumunsko), Univerzita Palackého (Česká republika), Rijeka University (Chorvatsko), Krems University (Rakousko) a Katolická univerzita Eichstatt-Ingolstadt (Německo); (2) ZAPOJTE STUDENTY - Podpora sociální odpovědnosti studentů začleněním SL do studijních plánů vysokých škol (2018-2021) - toto konsorcium koordinuje Technická univerzita v Bukurešti (Rumunsko); členy konsorcia jsou: Univerzita Porto (Portugalsko), Dublin City University (Irsko), Romská univerzita „La Sapienza“ (Itálie), Vídeňská univerzita (Rakousko) a Kauno Technical University (Litva).

Literatura:

ENGAGE STUDENTS – Erasmus + Project *Promoting social responsibility of students by embedding service learning within HEIs curricula* (2018-2021): https://www.fpce.up.pt/ciie/?q=en/content/engage-students-%E2%80%93-promoting-social-responsibility-students

Ranking Web of University – accessed on the 31st of March, 2019. http://www.webometrics.info/en/Europe/Romania

Rebeleanu, A.D., & Nicoara, P.C. (2011). Legislative Retrospect of Volunteering in Romania. Scientific Annals of “A.I. Cuza” University, Iasi, Romania, IV, 27-37. https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/viewFile/114/89

Rusu, A.S., Bencic, A., & Hodor, T. (2014). Service-Learning programs for Romanian students – an analysis of international programs and ideas of implementation. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 142:154-161. Doi: 10.1016/j.sbspro.2014.07.632

SLIHE Erasmus + Project *Service learning in higher education – fostering the third mission of universities and civic engagement of students* (2017-2020): www.slihe.eu

Strategic Plan 2016-2020 of Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania – accessed on the 31st of March, 2019. https://www.ubbcluj.ro/ro/despre/prezentare/files/strategii/plan_strategic_2016_2020.pdf

Strategic Plan 2016-2020 of University of Bucharest, Romania – accessed on the 31st of March, 2019. https://www.unibuc.ro/wp-content/uploads/sites/7/2017/08/Plan-Strategic-2016-2020.pdf

Připravila Alina Simona Rusu

SL v rámci vysokoškolského vzdělávání na Slovensku

Ačkoli důraz na třetí poslání vysokých škol je stanoven v řadě evropských dokumentů a studií, ve slovenském vysokém školství je tento termín téměř neznámý. Matulayová (2013), na základě analýzy strategických materiálů vztahujících se k vysokoškolským institucím na Slovensku, uvádí, že pojem třetí poslání nebo třetí role vysokých škol není výslovně použit ani v jednom strategickém dokumentu. Rovněž není zmíněna otázka „nových rolí“ nebo sociální odpovědnosti vysokých škol. Důraz je však kladen na spolupráci s průmyslem a soukromou sférou. Poznání a znalosti jsou přednostně vnímány jako zboží; vzdělávání a výzkum jako služby. Slovenská republika přistoupila k těmto přístupům, které zdůrazňují ekonomický rozměr terciárního vzdělávání. Akademický kapitalismus se projevuje ve všech aspektech státní politiky terciárního vzdělávání a vědy a výzkumu - od organizace a financování přes měření kvality a výsledků až po navrhování budoucího vývoje. Předefinováním poslání vysokých škol bylo zdůraznit Národní program rozvoje vzdělávání „Učící se Slovensko“ (Národný program výchovy a vzdelávania “Učiace sa Slovensko”) připravený v roce 2017, který definoval třetí poslání vysokých škol v samostatné kapitole (Burjan, 2017). Dokument však nevstoupil v platnost. Národní program pro rozvoj vzdělávání, schválený na Slovensku v roce 2018 mezi opatřeními pro vysokoškolské vzdělávání, uvádí implementaci nástrojů na podporu realizace třetího poslání vysokých škol, ale toto opatření není specifikováno.

Specifikem rozvoje SL ve slovenských podmínkách je jeho propojení se vzděláváním pro dobrovolnictví a občanskou angažovanost. V dubnu 2018 byla ministryní školství, vědy, výzkumu a sportu přijata Strategie vzdělávání dětí a mládeže pro dobrovolnictví na Slovensku (Koncepcia výchovy a vzdělávání dětí a mládeže k dobrovolníctvu). Strategie je založena na strategických a koncepčních dokumentech připravovaných na národní úrovni, na výzkumných poznatcích v oblasti dobrovolnictví mládeže a na současné praxi v této oblasti. Strategie mládeže 2014–2020 na Slovensku věnuje pozornost rozvoji dobrovolnictví mládeže. Jedním z opatření definovaných v této strategii je propojení dobrovolnictví s formálním vzděláváním. Program podpory dobrovolnictví a dobrovolnických center na základě usnesení vlády Slovenské republiky č. 68/2012, bod C.15. a schválený Radou vlády Slovenské republiky pro nevládní neziskové organizace usnesením č. 22/2013 zdůrazňuje a zdůvodňuje význam dobrovolnictví, naléhavost jeho podpory a potřebu vzdělávat dobrovolníky v rámci konceptu celoživotního vzdělávání.

V souladu s navrhovanými opatřeními programu byl úkol začleněn do Akčního plánu strategie rozvoje občanské společnosti na roky 2017 a 2018. Jednalo se o následující: připravit Strategii vzdělávání dětí a mládeže pro Dobrovolnictví. Dobrovolnictví považované za průřezové téma a nabízející prostor pro zážitkové učení založené na reflexi zkušeností by mělo být vedeno pedagogy k aktivní účasti, proaktivnímu přístupu při řešení společenských problémů, k pomoci ostatním prostřednictvím dobrovolnických aktivit, ale také směrem k inkluzívnímu chování a prosociálním postojům a hodnotám.

Rozvoj SL ve vysokoškolském vzdělávání na Slovensku začal na univerzitě Mateja Bela (MBU) a lze konstatovat, že MBU je lídrem v této oblasti na Slovensku, provádí výzkum, řeší granty a publikuje doma i v zahraničí. Na jiných místech Slovenska se pouze Prešovská univerzita v Prešově věnuje SL a to pouze v rámci vzdělávání sociálních pracovníků; Katolická univerzita v Ružomberku je v současné době pouze v počátečních fázích zavedení SL. Existuje také několik základních a středních škol, které provádějí pilotní projekty v oblasti SL (mnohé ve spolupráci s Dobrovolnickým centrem v Banské Bystrici a UMB).

UMB pracuje na rozvoji dobrovolnických studentských aktivit od roku 1998, zejména ve spolupráci s Regionálním dobrovolnickým centrem v Banské Bystrici. UMB poskytuje SL od roku 2005. Realizovala ho jedna vyučující (v současnosti koordinátorka SL na UMB) v rámci předmětu *Třetí sektor a neziskové organizace ve vzdělávání budoucích sociálních pracovníků*. Od roku 2013 běží projekt *Rozvoj inovativních forem vzdělávání na Univerzitě Matěja Bela v Banské Bystrici*, který slouží jako nástroj pro kvalitativní a kvantitativní rozvoj SL na UMB. Na základě posouzení potřeb studentů jsme od akademického roku 2013/2014 aplikovali SL vzdělávání v rámci dvousemestrálního volitelného univerzitního předmětu Service Learning 1 a Service learning 2, který byl vedený interdisciplinárním týmem 10 učitelů z různých kateder. V roce 2016 se MBU zapojila do mezinárodního programu pod záštitou CLAYSS (Latinskoamerického střediska pro implementaci SL), který podporuje rozvoj SL na univerzitách. Více než 30 učitelů z UMB bylo proškoleno o implementaci SL prostřednictvím on-line díky on-line kurzům nabízených CLAYSS. Současně byla vytvořena platforma pro výměnu informací a zkušeností v oboru. SL bylo oficiálně potvrzeno rektorem univerzity jako způsob, kterým může univerzita naplnit své třetí poslání v roce 2017. V akademickém roce 2018/2019 zahrnovalo více než 15 předmětů na UMB pedagogiku SL a 17 učitelů bylo zapojeno do její implementace. Předměty jsou součástí různých studijních programů na různých fakultách, zejména: sociální práce, pedagogika, sociální pedagogika, vzdělávání pedagogů v různých oblastech, ekonomie. Od roku 2013 se více než 400 studentů podílelo na SL projektech ve spolupráci s různými komunitními partnery (školy, komunitní centra, obec, nevládní organizace, domy sociálních služeb, komunitní nadace…). Na úrovni katedry / fakulty / univerzity neexistuje žádný administrativní nebo podpůrný personál, který by učitelům pomáhal v administrativních záležitostech.

Zapojení učitelů není součástí jejich profese; nemají z toho žádné zvláštní výhody ani finanční motivaci. Zapojení do SL výuky nebo jakékoli komunitní činnosti není součástí pravidelného hodnocení učitelů. V roce 2018 byl na UMB zřízen Fond na podporu studentských služebních vzdělávacích projektů. Studenti dostali poprvé možnost získat podporu pro realizaci projektu z univerzitních zdrojů. Důležitým strukturálním problémem je implementace třetího poslání univerzity a výuky SL v univerzitních osnovách. První kroky v procesu se nám podařilo dokončit. Největší výzvou není ani tak formální změna, ale mentální změna, což je dlouhodobý a náročný proces.

Specifičností rozvoje SL ve slovenských podmínkách je jeho propojení se vzděláváním pro dobrovolnictví a občanskou angažovaností. V dubnu 2018 byla ministryní školství, vědy, výzkumu a sportu přijata Strategie vzdělávání dětí a mládeže pro dobrovolnictví na Slovensku (Koncepcia výchovy a vzdělávání dětí a mládeže k dobrovolníctvu).
UMB se aktivně zapojuje do sítě služeb učení ve střední a východní Evropě.

Připravila Alžbeta Brozmanová Gregorová

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Editorka:
Alžbeta Brozmanová Gregorová, Matej Bel University, Slovakia

Autoři:
Alžbeta Brozmanová Gregorová, Matej Bel University, Slovakia
Tatiana Matulayová, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Lenka Tkadlčíková, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Vojtech Vodsedalek, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Alina Simona Rusu, Babeș-Bolyai University, Romania
Carmen Costea-Bărluțiu, Babeș-Bolyai University, Romania
Attila Pausits, Danube University Krems, Austria
Florian Reisky, Danube University Krems, Austria
Bojana Ćulum Ilić, University of Rijeka, Croatia
Lara Jelenc, University of Rijeka, Croatia
Thomas Sporer, Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany
Isabel Husterer, Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany
Mária Murray Svidroňová, Matej Bel University, Slovakia
Martina Kubealaková, Matej Bel University, Slovakia
Zuzana Bariaková, Matej Bel University, Slovakia
Jana Šolcová, Matej Bel University, Slovakia
Lívia Nemcová, Matej Bel University, Slovakia
Zuzana Heinzová, Matej Bel University, Slovakia
Lenka Rovňanová, Matej Bel University, Slovakia

Název:
Service-learning ve vysokoškolském vzdělávání. Osnovy pro výcvik učitelů v service-learningu a příručka pro školitele. 1. vydání – Banská Bystrica: Matej Bel University, 2019. – ISBN 978-80-557-1682-4

Recenzenti:
Luz Avruj, CLAYSS, Argentina
Mihai Bogdan Iovu, Babeș-Bolyai University, Romania
Zlatica Dorková, Palacky University in Olomouc, Czech Republic
Candelaria ferrara, CLAYSS, Argentina
Filiz Keser, Danube University Krems, Austria
Nives Mikelic Preradovic, University of Zagreb, Croatia
Michaela Skyba, University of Presov in Presov, Slovakia

Návrh obálky:
Michal Bartko

Formát publikace:	A4
Rozsah:	64 stran
Rok vydání:	2020
Vydanie:	prvé
Vydavatel:	Belianum - Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
ISBN	978-80-557-1682-4